

ПОСІБНИК З ПРАВ ЛЮДИНИ ДЛЯ МІСЦЕВИХ І РЕГІОНАЛЬНИХ ОРГАНІВ ВЛАДИ ТОМ 3

Довкілля
та сталий розвиток

The Congress

Le Congrès

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

**ПОСІБНИК З ПРАВ ЛЮДИНИ
ДЛЯ МІСЦЕВИХ І РЕГІОНАЛЬНИХ
ОРГАНІВ ВЛАДИ
ТОМ 3**

**ДОВКІЛЛЯ
ТА СТАЛИЙ РОЗВИТОК**

Версія французькою: *Manuel sur les droits de l'homme pour les élus locaux et régionaux - Vol.3 Environnement et développement durable*

Усі запити щодо відтворення чи перекладу всього чи частини цього документа потрібно направляти до Директорату з комунікацій (F-67075 Страсбург Седекс або publishing@coe.int).

Усю іншу кореспонденцію щодо цього документа потрібно направляти до Генерального директорату з прав людини та верховенства права.

Обкладинка та оформлення:
www.insecable.com
для Департаменту підготовки документів і публікацій (SPDP),
Рада Європи.

Редакторський відділ SPDP не редагував цю публікацію з метою виправлення типографських і граматичних помилок.

© Рада Європи,
жовтень 2022 р.
Надруковано в Раді Європи

Зміст

ПЕРЕДМОВА	5
Леендерт Вербеєк, Президент Конгресу місцевих і регіональних влад Ради Європи (2021–2024)	5
Гаральд Бергманн, Речник Конгресу з прав людини (2021–2026)	7
НАВІЩО ПОТРІБЕН ПОСІБНИК З ПРАВ ЛЮДИНИ ПРО ДОВКІЛЛЯ ТА СТАЛИЙ РОЗВИТОК?	11
НАВІЩО ЗАХИЩАТИ ДОВКІЛЛЯ ТА СТАЛИЙ РОЗВИТОК?	12
ЧОМУ ЗАХИСТ ДОВКІЛЛЯ АКТУАЛЬНИЙ ДЛЯ МІСЦЕВИХ І РЕГІОНАЛЬНИХ ОРГАНІВ ВЛАДИ?	17
СПІЛЬНА НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА У СФЕРІ ЗАХИСТУ ДОВКІЛЛЯ	20
ЯК МІСЦЕВІ ТА РЕГІОНАЛЬНІ ОРГАНИ ВЛАДИ МОЖУТЬ ЗАХИСТИТИ ДОВКІЛЛЯ ТА СПРИЯТИ СТАЛОМУ РОЗВИТКУ?	24
ОСНОВНІ ВИКЛИКИ	26
МОБІЛЬНІСТЬ І ТРАНСПОРТ	29
ВИЗНАЧЕННЯ	30
ЗАХОДИ	31
РЕКОМЕНДАЦІЇ	40
ІНФРАСТРУКТУРА ТА ЖИТЛО	43
ВИЗНАЧЕННЯ	44
РЕАГУВАННЯ	45
РЕКОМЕНДАЦІЇ	57
ЗАЙНЯТІСТЬ, ІНКЛЮЗІЯ ТА СТАЛА ЕКОНОМІКА	59
ВИЗНАЧЕННЯ	60
РЕАГУВАННЯ	61
РЕКОМЕНДАЦІЇ	70
ПІДВИЩЕННЯ ОБІЗНАНОСТІ ТА ОСВІТА	73
ВИЗНАЧЕННЯ	74
РЕАГУВАННЯ	75
РЕКОМЕНДАЦІЇ	81
ПОСЛУГИ ТА ЗАКУПІВЛІ	83
ВИЗНАЧЕННЯ	84
РЕАГУВАННЯ	85
РЕКОМЕНДАЦІЇ	93
МІСЦЕВІ СТРАТЕГІЇ У СФЕРІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТА ЗМІНИ КЛІМАТУ	95
ВИЗНАЧЕННЯ	96
РЕАГУВАННЯ	97
РЕКОМЕНДАЦІЇ	105
ДОВІДКОВІ ТЕКСТИ ТА ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА	107

ПЕРЕДМОВА

Леендерт Вербеек, Президент Конгресу місцевих і регіональних влад Ради Європи (2021–2024)

Влітку 2022 року деякі частини Європи пережили найсильнішу посуху за 500 років, яка загрожувала здоров'ю та життю людей, тварин і довкілля.

Багатьох людей цікавило, чи дає це уявлення про майбутнє, в якому такі екстремальні погодні умови стануть нормою. Що ще важливіше, ця посуха нагадала нам, що безпечне та здорове довкілля не можна сприймати як належне і що зміна клімату – це не віддалена можливість, а реальність, яка впливає на наше здоров'я, добробут, умови життя та наше майбутнє в цей самий момент.

Останніми роками зростає тенденція використання європейської системи захисту прав людини для розв'язання екологічних проблем. Таким чином, Європейський суд з прав людини виніс рішення у багатьох справах, пов'язаних з довкіллям, застосовуючи такі поняття, як право на життя, свободу слова та сімейне життя, а Європейська конвенція з прав людини часто використовується активістами на національному рівні для заохочення урядів до подальших дій.

У своїй історичній резолюції від 28 липня 2022 року Генеральна Асамблея Організації Об'єднаних Націй визнала право на чисте, здорове та стає довкілля як універсальне право людини, а Рекомендація, ухвалена 27 вересня Радою Європи, закликала 46 держав-членів зробити те саме на національному рівні. Це дає додатковий стимул державам для активізації виконання обов'язків і зобов'язань у сфері екологічних прав і прав людини, щоб забезпечити здорове довкілля для всіх.

Проте суттєві та невідкладні зміни, необхідні для подолання кліматичних криз, повернення назад процесу втрати біорізноманіття та боротьби із забрудненням повітря, ґрунту та води, не можуть бути досягнуті на жодному окремому рівні державного управління. Центральні та місцеві органи влади мають об'єднати свої зусилля в битві за порятунок планети, битві, яку ми не маємо права програти заради виживання людства.

Зважаючи на це, Конгрес вирішив присвятити третій том *Посібника з прав людини для місцевих і регіональних органів влади* довкіллю та сталому розвитку. Він дозволяє краще зрозуміти та надає конкретні приклади того, що можуть і повинні робити місцеві органи влади для боротьби зі зміною клімату, відстоювання права кожної людини на безпечне довкілля та забезпечення сталого розвитку наших громад, міст і регіонів.

Я також переконаний, що цей Посібник може допомогти місцевим і регіональним виборним політикам відповідати високим очікуванням, які їхні громадяни справедливо покладають на них у боротьбі зі зміною клімату на основі підходу до захисту довкілля, який ґрунтується на правах людини.

Я пишаюся тим, що Посібник виконує пріоритет діяльності Конгресу на 2021–2026 роки, пов'язаний з екологічними проблемами та пом'якшенням наслідків зміни клімату в містах і регіонах, і таким чином сприяє досягненню Цілей сталого розвитку ООН (ЦСР). У цьому відношенні Конгрес має намір сприяти «зеленому прочитанню» Європейської хартії місцевого самоврядування та досліджувати шляхи відображення зобов'язань влади місцевого та регіонального рівнів захищати право на безпечне та здорове довкілля у формі юридично обов'язкового документа, можливо, Додаткового протоколу до Хартії, який би гарантував участь місцевого самоврядування у розв'язанні екологічних питаннях. Саме це рекомендував Конгрес у своїй Резолюції та Рекомендації «Основоположне право на безпечне довкілля: виклик для місцевих і регіональних органів влади – На шляху до екологічного прочитання Європейської хартії місцевого самоврядування», дебати щодо чого відбулися в жовтні 2022 року.

Давайте знову візьмемо на себе зобов'язання відстоювати право на безпечне, чисте та стале довкілля та будемо співпрацювати в нашій рішучості зберегти планету для нинішніх і майбутніх поколінь.

Гаральд Бергманн, Речник Конгресу з прав людини (2021–2026)

В одній цитаті сказано, що ми не успадковуємо землю від наших предків, ми позичаємо її у наших дітей. Підписуюсь під кожним словом. Ресурси Землі, які ми споживаємо, забираються у майбутніх поколінь. Тому наш моральний та юридичний обов'язок і абсолютна необхідність полягає в збереженні планети та в тому, щоб робити все, що в наших силах, щоб наші діти могли користуватися своїм правом на безпечне, здорове та стале довкілля.

Це головна причина, чому довкілля та сталий розвиток стали ключовою темою третього тому Посібника з прав людини для місцевих і регіональних органів влади. Моя робота над цим Посібником також спиралась на тверде переконання, що належне демократичне врядування на всіх рівнях має ґрунтуватися на принципах захисту довкілля та поваги до прав людини.

Місцеві та регіональні органи влади відіграють важливу роль у глобальних зусиллях, спрямованих на боротьбу з погіршенням стану довкілля та зміною клімату. Вони ближче за всіх до громадян і найкраще здатні реагувати на місцеві проблеми, діючи в різноманітних сферах, пов'язаних із кліматом, від запобігання забрудненню до вдосконалення систем управління відходами та транспортних систем до сприяння циркулярній економіці.

Мета цього Посібника полягає в тому, щоб скерувати нас – місцевих і регіональних представників – у наших зусиллях по боротьбі зі зміною клімату та сприянню сталому розвитку на основі підходу, який ґрунтується на правах людини. Це показує, що гасло «Думай глобально, дій локально» є особливо актуальним для нашої природоохоронної діяльності.

Книга поділена на сім розділів. У першому розділі окреслюється міжнародна нормативно-правова база у сфері захисту прав людини та довкілля, пояснюється, як місцеві органи влади роблять внесок у локалізацію Цілей сталого розвитку ООН (ЦСР), і охоплюються основні виклики, які існують у цьому відношенні.

Розділи II–VII зосереджуються на основних сферах компетенції місцевих органів влади, пов'язаних із захистом довкілля, як-от транспорт і мобільність;

інфраструктура та житло; зайнятість, інклюзія та стала економіка; освіта й підвищення обізнаності; послуги та закупівлі та місцеві стратегії у сфері сталого розвитку та зміни клімату. Кожен розділ містить приклади належних екологічних практик і набір конкретних рекомендацій щодо того, як зробити наші громади здоровішими, більш екологічними, краще поінформованими, більш сталими, інклюзивними, процвітаючими та стійкими.

Я вдячний членам Конгресу та всім тим, хто допоміг мені у написанні цього Посібника своїми думками, порадами, вхідними даними та словами підтримки. Особливу подяку висловлюю експертці Тетяні Какара за її чудовий внесок у написання Посібника. Натхненний такою сильною підтримкою, я продовжуватиму робити свій внесок у діяльність Конгресу щодо подолання кліматичних криз, зокрема шляхом посилення правової бази для ефективної багаторівневої співпраці в цій сфері в Додатковому протоколі до Європейської хартії місцевого самоврядування.

Я запрошую вас прочитати цей Посібник, знайти натхнення для ваших політик у сфері екологічних прав і прав людини та застосувати його рекомендації на практиці. Майбутнє нашої планети того варте.

**НАВІЩО ПОТРІБЕН
ПОСІБНИК З ПРАВ
ЛЮДИНИ ПРО
ДОВКІЛЛЯ ТА
СТАЛИЙ РОЗВИТОК?**

НАВИЩО ЗАХИЩАТИ ДОВКІЛЛЯ ТА СТАЛИЙ РОЗВИТОК??

Після публікації першого та другого томів Посібника з прав людини про недискримінацію та соціальні права відповідно, Конгрес місцевих і регіональних влад продовжує свої зусилля з надання допомоги місцевим і регіональним органам влади та їхнім державним адміністраціям у прийнятті підходу, який ґрунтується на правах людини, у розробці їхніх політик. Право на недискримінацію, розглянуте в томі I, належить до «першого покоління» прав людини, громадянських і політичних прав. На додачу до цього у томі II про соціальні права було розглянуто права «другого покоління».

У цьому виданні тому III наша увага знову зміщується, щоб охопити права, пов'язані зі здоровим, чистим і сталим довкіллям. Ця категорія прав є особливою, оскільки включає та охоплює права першого та другого покоління, але також виходить за їхні рамки та за рамки індивідуальних прав, зосереджуючись на колективних поняттях, як-от громада, люди та довкілля.

Це третє покоління прав було розглянуто в багатьох передових документах міжнародного права, включаючи Стокгольмську декларацію Конференції Організації Об'єднаних Націй про середовище навколо людини 1972 року та Ріо-де-Жанейрську декларацію про навколишнє середовище і розвиток 1992 року, і вони включають права, пов'язані з довкіллям і сталістю, а також колективні права, права на спілкування, права на участь в діяльності, пов'язаній з культурною спадщиною, тощо.

Цей Посібник зосереджуватиметься на правах, пов'язаних із довкіллям та сталістю, оскільки безпечне та здорове довкілля є передумовою для здійснення будь-яких прав.

Пам'ятайте!

Довкілля визначається не як абстракція, а як репрезентація життєвого простору, якості життя та самого здоров'я людей, зокрема ненароджених поколінь¹

✘ ВИГАДКА

Зміна клімату є природним явищем. Ситуація не така страшна, як дехто хоче, щоб ми думали. Після холодних зим, які були протягом останніх років, як можна говорити про глобальне потепління?

✔ ФАКТ

Цей аргумент відображає відсутність розуміння того, що таке кліматична проблема і як вона розвивається. Діяльність людини з часів промислової революції порушила нашу екосистему. Наприклад, існує науковий консенсус щодо того, що парникові гази знаходяться в атмосфері, залишаються там тривалий час і викликають значне потепління.

Докази зміни клімату не обов'язково можна знайти на місцевому рівні, але коли ми подивимося на кількість аномальних ситуацій, які сталися (пожежі, повені) у глобальному масштабі, це дійсно те, чого ми раніше не бачили з такою інтенсивністю. Коли ми дивимося на те, як розвиваються події в усьому світі, ми стикаємося з явищами, які не залишають місця для зволікання: ми знаємо, що протягом останніх 50-60 років потепління було дуже сильним, сильнішим за природні коливання.

Тривожні події останніх років, як-от погіршення стану довкілля, зміна клімату, забруднення повітря та води та втрата біорізноманіття, мають глибокий вплив на реалізацію прав людини². Комітет ООН з прав людини прямо попередив, що «деградація довкілля, зміна клімату та несталий розвиток належать до найбільш нагальних і серйозних загроз здатності нинішніх і майбутніх поколінь користуватися правом на життя»³. Вживання людей залежить від здорового та безпечного довкілля. Без нього ми не змогли б задовольнити навіть свої базові потреби. Це вказує на чітку взаємозалежність людського життя та природи, а отже, на міцний зв'язок і взаємозв'язок між довкіллям і нашими правами людини. Ця взаємозалежність існувала завжди, але посилилася в останні десятиліття в глобалізованих спільнотах, де забруднення довкілля та індустріалізація харчового виробництва стирають межі між життям тварин і людей.

Важливо мати на увазі, що ця взаємозалежність є двоякою: як зазначив Комісар Ради Європи з прав людини, «проживання в нездоровому довкіллі може призвести до порушення прав людини, але з іншого боку права людини також є ключем до запобігання погіршенню стану довкілля та захисту від її негативних наслідків. [...] Було б неможливо захистити довкілля, не покладаючись на права людини, як-от свобода вираження поглядів, об'єднання чи зібрань, право на ефективний засіб правового захисту або право на освіту – це лише деякі з так званих «уповноважуваних прав»⁴. Рекомендація CM/Rec(2022)20 щодо прав людини та захисту довкілля, ухвалена Комітетом міністрів Ради Європи 27 вересня 2022 року, підтверджує стандарти прав людини – обов'язкові та необов'язкові – які пов'язані з проблемами довкілля, щоб допомогти державам-членам виконувати свої обов'язки та зобов'язання щодо дотримання та захисту прав людини від загроз, пов'язаних з екологічними факторами. Вона відображає як зобов'язання держав не брати участь у діяльності, вплив якої на довкілля може порушити індивідуальні права, так і їхні позитивні зобов'язання захищати ці права від неналежного втручання, спричиненого впливом на довкілля діяльності державних і недержавних суб'єктів, зокрема бізнесу, та передбачуваних природних катастроф. Тому існує міжнародно визнана потреба забезпечити відповідність заходів щодо пом'якшення наслідків зміни клімату, прийнятих на всіх рівнях врядування, принципам прав людини. Ось чому прийняття підходу, який ґрунтується на правах людини, є вирішальним у сфері захисту клімату та сталого розвитку.

Підхід «Єдине здоров'я»

Щоб усунути цю взаємозалежність між людьми, тваринами та довкіллям, оскільки всі ми маємо одну екосистему, був розроблений підхід «Єдине здоров'я», який відображає потребу в спільних, міжгалузевих і міждисциплінарних зусиллях для досягнення оптимальних результатів одночасно щодо здоров'я людей, тварин і довкілля (Всесвітня організація охорони здоров'я).

Пандемія COVID-19 підсилила актуальність підходу «Єдине здоров'я», продемонструвавши ризик появи інфекційних захворювань, здатних подолати видовий бар'єр (див. публікацію Рукерт та ін.).

Джерела: <https://www.who.int/news-room/q-a-detail/one-health>; Рукерт, А. та ін., «Яка роль Єдиного здоров'я в пандемії COVID-19?» *Canadian Journal of Public Health* 111, с. 641-644, 2020 р.

Крім того, прийняття підходу, який ґрунтується на правах людини, до захисту довкілля та сталого розвитку, а також створення стійкої та сталої екосистеми є нашою спільною відповідальністю перед майбутніми поколіннями. Постійне виснаження природних ресурсів, зміна клімату та зникнення видів, ймовірно, будуть значним тягарем для майбутніх поколінь. Тому захист довкілля, а також сталий розвиток часто асоціюються з поняттями рівності між поколіннями, забезпечення чесності та справедливості від одного покоління до іншого.

Окрім цих теоретичних міркувань, ми також щоденно спостерігаємо практичний вплив погіршення стану довкілля на захист прав людини. Наприклад, забруднення повітря спричиняє майже півмільйона передчасних смертей щороку тільки в Європейському Союзі та викликає респіраторні захворювання, як-от астма та алергія у дітей, як показали дослідження, проведені в європейських дитячих садках і школах⁵. Наявність води є ще однією серйозною проблемою, яка ще більше посилюється зміною клімату, урбанізацією та забрудненням: такі міста, як Барселона та Лондон, страждають від нестачі води, а південні країни, як-от Греція та Португалія, зазнають сильної посухи та лісових пожеж. За словами Комісарки з прав людини Дуні Міятович, усі ці тяжкі наслідки для

прав людини, спричинені погіршенням стану довкілля, більш негативно та непропорційно відчуються соціально незахищеними спільнотами⁶, що також викликає питання соціальної рівності. Таким чином, ми є свідками порушень прав людини на життя, здоров'я, приватне життя та житло, що може покращитися, тільки якщо ми зосередимося на захисті довкілля та приймемо екоцентричний (орієнтований на природу) підхід у наших зусиллях із просування прав людини.

Мета!

Таким чином, мета цього Посібника полягає в тому, щоб представити та впорядкувати успішні зусилля з просування підходу, який ґрунтується на правах людини, до захисту довкілля як відповідальність місцевих і регіональних політичних діячів у державах-членах Ради Європи.

У наступних розділах ми розглянемо успішні приклади підходу, який ґрунтується на правах людини, що реалізують місцеві та регіональні органи влади держав-членів Ради Європи щодо захисту довкілля та сприяння сталому розвитку.

Оскільки «право на здорове довкілля» саме по собі не кодифіковане однаково в усіх державах-членах Ради Європи, різні правові системи визнають і дотримуються різних стандартів і правил. Таким чином, збірка кращих практик не може бути розділена за категоріями прав, як, наприклад, другому томі цієї серії посібників, присвяченому соціальним правам. Нам потрібно було мислити нестандартно, щоб придумати категоризацію, яка б дозволила нам включити якомога більшу кількість природоохоронних практик із різних галузей. Тому ми вирішили класифікувати практики відповідно до таких секторів/сфер діяльності:

- ▶ транспорт і мобільність
- ▶ інфраструктура та житло
- ▶ зайнятість, інклюзія та стала економіка
- ▶ освіта та підвищення обізнаності
- ▶ послуги та закупівлі

- місцеві стратегії у сфері сталого розвитку та зміни клімату.

Ця збірка кращих практик дозволить читачам цього Посібника отримати уявлення про способи зробити наше суспільство здоровішим, більш екологічним, сталим, інклюзивним, краще поінформованим, більш процвітаючим і стійким.

Водночас багато з цих практик спрямовані на захист довкілля з міжсекторальним фокусом, не нехтуючи рівністю, справедливістю та найбільш нужденними громадянами. Як було зазначено у вступному розділі, погіршення стану довкілля та зміна клімату сильніше впливають на найменш привілейовані, найбільш маргіналізовані групи наших громад. Доступ до інформації про найкращі екологічно свідомі практики для всього спектра населення є ключовим. Багато практик на місцевому та регіональному рівнях спрямовані на залучення всіх частин населення до боротьби зі зміною клімату, наприклад, шляхом створення «зелених робочих місць», які позитивно впливають на клімат, одночасно обмежуючи безробіття та сприяючи інклюзивності.

ЧОМУ ЗАХИСТ ДОВКІЛЛЯ АКТУАЛЬНИЙ ДЛЯ МІСЦЕВИХ І РЕГІОНАЛЬНИХ ОРГАНІВ ВЛАДИ?

Такі глобальні виклики, як погіршення стану довкілля та зміна клімату, вимагають глобального підходу до їхнього розв'язання, залучаючи всіх людей. Це включає всі рівні врядування, від окремого громадянина до міжнародного рівня державного співробітництва. Ключовими учасниками боротьби зі зміною клімату та захисту довкілля є місцеві та регіональні політична діячі. Місцеві та регіональні органи влади відіграють важливу роль у цих зусиллях, оскільки вони є ближче всіх до громадян і найкраще здатні реагувати на місцеві проблеми. Місцеві та регіональні органи влади також прямо наділені повноваженнями в цій сфері, що означає, що вони можуть вживати конкретних кроків і заходів для захисту довкілля, наприклад, шляхом запобігання забрудненню повітря на місцевому рівні, покращення систем управління відходами та транспортних систем або сприяння циркулярній економіці та більш інклюзивній, екологічній спільноті. Такі зусилля з локалізації мають вирішальне значення, і вони «належать до процесу визначення, впровадження та моніторингу стратегій на місцевому рівні для досягнення глобальних, національних і місцевих цілей і завдань розвитку. Глобальна зміна клімату перетворюється на локальні явища у зв'язку з місцевою географією та іншими екологічними, економічними та соціально-політичними факторами»⁷.

Пам'ятайте!

Локалізація = процес визначення, впровадження та моніторингу стратегій на місцевому рівні для досягнення глобальних, національних і місцевих цілей і завдань розвитку⁸.

Місцеві та регіональні органи влади, враховуючи їхню близькість до повсякденного життя громадян, відіграють вирішальну роль у захисті довкілля та сприянні сталому розвитку. Завдяки своїм численним компетенціям і через різноманітну діяльність та проекти у різних сферах, як-от транспорт і мобільність, управління відходами, інфраструктура та містобудування, послуги та закупівлі, а також освіта та підвищення обізнаності, вони можуть зробити свій внесок у створення здоровіших, процвітаючих, інклюзивних, сталих та стійких громад.

Вже існує кілька важливих ініціатив щодо довкілля, клімату та сталого розвитку, які спрямовані саме на місцевий рівень врядування.

На міжнародному рівні Глобальна угода мерів щодо клімату та енергії офіційно об'єднує Угоду мерів Європейського Союзу та Договір мерів – дві основні світові ініціативи міст і місцевих органів влади – для просування переходу на рівні міст до низьких викидів, кліматично стійкої економіки, а також для того, щоб продемонструвати глобальний вплив місцевих дій. Угода забезпечує надійну програму змін, підтримуючи амбітні рішення, актуальні на місцевому рівні, в секторах, де міста можуть мати найбільший вплив. Ці міста реєструють, впроваджують і контролюють свої стратегічні плани дій, а також оприлюднюють інформацію про свої зусилля та результати⁹.

До цього Угода мерів ЄС щодо клімату та енергії, що була ініційована на рівні ЄС, а згодом поширилася за межі ЄС, об'єднала тисячі місцевих органів влади, які добровільно взяли на себе зобов'язання втілювати цілі ЄС у сфері клімату та енергії. Ця ініціатива зараз об'єднує понад 9000 місцевих і регіональних органів влади в 57 країнах, спираючись на сильні сторони всесвітнього руху з багатьма зацікавленими сторонами й технічну та методологічну підтримку, яку пропонують спеціальні офіси¹⁰.

Наступною ініціативою на рівні ЄС є Угода про зелене місто, запроваджена у 2019 році Європейською комісією та реалізована спільно з асоціацією «Євросітіз», щоб мобілізувати міста для життя екологічних заходів у п'яти конкретних сферах до 2030 року. Підписуючи ініціативу, міста зобов'язуються покращувати якість повітря та води, захищати біорізноманіття,

зменшувати шумове забруднення та сприяти циркулярній економіці. Міста регулярно звітуватимуть про свої дії; ідея також полягає в тому, щоб поширити провідні практики всією мережею¹¹.

Крім того, у своїй Рекомендації CM/Rec(2022)20 Комітет міністрів Ради Європи заохочує 46 держав-членів консультиватися з місцевими суб'єктами, зокрема містами та регіонами, підкреслюючи їхню важливу роль у захисті довкілля. Зрештою, варто згадати Рекомендацію Комітету міністрів Ради Європи № R (96) 12 щодо розподілу повноважень і відповідальності між центральними органами влади та місцевими й регіональними органами влади щодо довкілля. Починаючи з 1996 року, ця рекомендація вже включала конкретні обов'язки та повноваження для місцевих і регіональних органів влади щодо захисту довкілля, як-от дозвіл місцевим і регіональним органам влади включати екологічні критерії до своїх тендерних специфікацій, розробка стратегій запобігання та боротьби із забрудненням повітря та водотоків, сталий роздільний збір побутових відходів, розвиток міських транспортних мереж або сприяння та захист створення зелених зон у міському середовищі¹².

Керівний комітет Ради Європи з прав людини (ККПЛ) опублікував *Посібник з прав людини та довкілля* (2006). Він був перевиданий у 2012 році, і зараз ККПЛ працює над оновленням посібника, а також над можливістю розробки проєкту необов'язкового інструменту в цій сфері.

Ви знали?

ЦІЛІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ООН ТА ЇХНЕ ЗАСТОСУВАННЯ НА МІСЦЕВОМУ ТА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНЯХ

Цілі сталого розвитку (ЦСР) – це набір із 17 взаємопов'язаних глобальних цілей, розроблених як «план досягнення кращого та більш сталого майбутнього для всіх». Вони були встановлені Генеральною Асамблеєю ООН у 2015 році та мають бути досягнуті до 2030 року (так званий «Порядок денний до 2030 року»). 17 ЦСР: (1) Подолання бідності, (2) Подолання голоду, (3) Міцне здоров'я і благополуччя, (4) Якісна освіта, (5) Гендерна рівність, (6) Чиста вода та належні санітарні умови, (7) Доступна та чиста енергія, (8) Гідна праця та економічне зростання, (9) Промисловість, інновації та інфраструктура, (10) Скорочення нерівності, (11) Сталий розвиток міст і громад, (12) Відповідальне споживання та виробництво, (13) Пом'якшення наслідків зміни клімату, (14) Збереження морських ресурсів, (15) Захист екосистем суші, (16) Мир, справедливість та сильні інститути, (17) Партнерство заради сталого розвитку.

Усі ЦСР мають задачі, які прямо чи опосередковано пов'язані зі щоденною роботою місцевих і регіональних органів влади. Місцеві та регіональні органи влади не мають бути лише виконавцями порядку денного. Вони є розробниками політики, каталізаторами змін і рівнем врядування, що має найкращу позицію, щоб пов'язати глобальні цілі з місцевими громадами та територіальними реаліями. Таким чином, під час глобальних консультацій в ООН було підтверджено, що «локалізація» ЦСР ООН є потужним рушієм сталих інклюзивних територій, які можуть об'єднати зусилля та підвищити ефективність і досягнення ЦСР на національному та міжнародному рівнях. Локалізація ЦСР стосується обох пунктів:

- як місцеві та регіональні органи влади можуть підтримати досягнення Порядку денного до 2030 року за допомогою дій «знизу догори»;
- як ЦСР можуть стати основою для політики місцевого розвитку.²⁴ Серед інших ініціатив, у партнерстві з Програмою розвитку ООН (ПРООН) і Програмою ООН з населених пунктів (ООН-Хабітат) було запущено «Набір інструментів для локалізації ЦСР».

СПІЛЬНА НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА У СФЕРІ ЗАХИСТУ ДОВКІЛЛЯ

Погіршення стану довкілля та зміна клімату посилили невідкладність появи нового покоління прав людини: права на чисте та безпечне довкілля. Виникла потреба у зміні парадигми від захисту довкілля як простого політичного заходу до окремого права людини на безпечне довкілля, і для цього було активізовано багато національних, регіональних і міжнародних зусиль.

На цьому етапі не існує єдиного визначення такого права людини, і різні країни мають різні рівні захисту. Однак активізація зусиль щодо визнання окремого права на здорове, чисте, стале та безпечне довкілля призвела до важливих кроків та ініціатив на всіх рівнях.

Мета!

**Здорове довкілля не лише як простий
політичний захід, а як окреме право**

Що стосується системи Ради Європи, ні Європейська конвенція з прав людини з Протоколами, ні Європейська соціальна хартія прямо не гарантують право на здорове довкілля. Попри те, що Європейська конвенція

з прав людини не закріплює право на здорове довкілля як таке, Європейський суд з прав людини закликають розвинути свою прецедентну практику з екологічних питань.

Здійснення певних прав, закріплених у Європейській конвенції з прав людини, може бути підірване наявністю шкоди довкіллю та впливом екологічних ризиків. Такі права, як повага до приватного життя чи житла, застосовувалися Судом у справах про шкідливі речовини, спричинені забудовою міст і промисловим забрудненням, які впливають на здоров'я та благополуччя громадян.

У своїй Рекомендації CM/Rec(2022)20 Комітет міністрів Ради Європи закликає 46 держав-членів визнати на національному рівні право на чисте, здорове та стале довкілля як право людини та гарантувати ефективне користування правами та свободами, викладених у Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, а також у Європейській соціальній хартії та переглянутій Європейській соціальній хартії, зокрема стосовно довкілля. До того ж Суд нещодавно отримав перші справи щодо пом'якшення наслідків зміни клімату¹³.

Крім того, Парламентська асамблея Ради Європи вже працює над зеленим протоколом або конвенцією¹⁴. Також слід виділити спільну декларацію Грузії, Греції та Німеччини під час головування в Комітеті міністрів, що закликає до розробки правового інструменту щодо довкілля та прав людини¹⁵.

❌ ВИГАДКА

Права на безпечне довкілля не підлягають розгляду в суді.

непрямий захист права на безпечне довкілля через накладання санкцій за екологічні порушення, які також порушують права людини, визнані в Європейській конвенції з прав людини.

Ви знали?

✅ ФАКТ

Європейський суд з прав людини вже виніс рішення у сотнях справ, пов'язаних із довкіллям. Прецедентна практика суду передбачає

НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА ЩОДО ПРАВ ЛЮДИНИ ТА ДОВКІЛЛЯ

Міжнародна нормативно-правова база

- **Стокгольмська декларація 1972 року** (Декларація Конференції Організації Об'єднаних Націй про середовище навколо людини, прийнята 16 червня 1972 року в Стокгольмі) включає як перший принцип орієнтований на людину характер відповідальності за захист довкілля. У ній висувається концепція, згідно з якою «людина несе [...] серйозну відповідальність за захист і покращення довкілля для нинішніх і майбутніх поколінь».
- **Африканська хартія прав людини і народів 1981 року**, також відома як Банжульська хартія (прийнята в Найробі (Кенія) 7 червня 1981 року), передбачає, що «всі народи мають право на загальне задовільне довкілля, сприятливе для їхнього розвитку» (стаття 24).
- **Віденська конвенція 1985 року** про охорону озонового шару, згідно з якою держави погоджуються співпрацювати в наукових оцінках проблеми озонового шару, обмінюватися інформацією та вживати заходів для запобігання діяльності, яка шкодить озоновому шару. Вона була доповнена Монреальським протоколом (1987 року).
- **Конвенція про охорону біологічного різноманіття** 1992 року (прийнята в Ріо-де-Жанейро (Бразилія) 5 червня 1992 року) задумана як практичний інструмент, який визнає, що біологічне різноманіття стосується не лише рослин і тварин, а й людей. Вона враховує економічні інтереси, а також справедливість і зосереджується на процесі сталого розвитку.
- **Ріо-де-Жанейрська декларація** про навколишнє середовище і розвиток 1992 року була прийнята 16 червня 1992 року на Конференції Організації Об'єднаних Націй з довкілля та розвитку. Хоча жодне положення прямо не стосується прав людини, деякі принципи забезпечують право на справедливий розвиток, необхідність доступу громадськості до екологічної інформації та право на життя в гармонії з природою.
- **Рамкова конвенція ООН** про зміну клімату 1994 року, ратифікована 197 країнами, з метою захисту кліматичної системи від «небезпечного» втручання людини, наразі реалізується Кіотським протоколом, який встановлює зобов'язувальні цілі щодо скорочення викидів у промислово розвинених країнах.
- **Орхуська конвенція** 1998 року (Європейська економічна комісія ООН (ЄЕК ООН), прийнята 25 червня 1998 року в Орхусі, Данія) стосується доступу громадськості до інформації, участі громадськості в процесі прийняття рішень і доступу до правосуддя з питань, що стосуються довкілля.
- **«Аналітичне дослідження про взаємозв'язок між зміною клімату та правами людини»** 2011 року (представлене на засіданні Ради з прав людини Генеральної Асамблеї ООН 16 грудня 2011 року) є доповіддю Верховного комісара ООН з прав людини, в якій зазначено, що заходи щодо розв'язання проблеми зміни клімату мають базува-

тися на міжнародних стандартах і принципах з прав людини та підкріплюватись ними.

- **Паризька угода** 2016 року містить першу згадку про права людини в глобальній екологічній угоді щодо зміни клімату. Кожні п'ять років кожна країна має подавати оновлений національний план дій щодо зміни клімату (національно визначений внесок).
- **Рамкові принципи ООН щодо прав людини та довкілля** 2018 року встановлюють зобов'язання держав відповідно до законодавства про права людини щодо «користування безпечним, чистим, здоровим і сталим довкіллям».
- **Резолюція Генеральної Асамблеї ООН (76/300)**, прийнята 28 липня 2022 року, проголошує, що доступ до чистого, здорового та сталого довкілля є універсальним правом людини.
- **Рекомендація CM/Rec(2022)20, ухвалена Комітетом міністрів Ради Європи** 27 вересня 2022 року, закликає 46 держав-членів визнати на національному рівні право на чисте, здорове та стале довкілля як право людини.
- **Резолюція та рекомендація Конгресу місцевих і регіональних влад Ради Європи** про «Основоположне право на безпечне довкілля: виклик для місцевих і регіональних органів влади», дебати щодо чого відбулися 26 жовтня 2022 року, закликає до екологічного прочитання Європейської хартії місцевого самоврядування.

Європейська нормативно-правова база

Попри те, що Європейська конвенція з прав людини та Європейська соціальна хартія не призначені для забезпечення загального захисту довкілля як такого, певні суб'єкти та правові інструменти були залучені, щоб допомогти досягти прогресу в екологічних питаннях.

- **Європейський суд з прав людини** наразі виніс рішення щодо 300 справ, пов'язаних із довкіллям, застосовуючи такі поняття, як право на життя, свободу слова та сімейне життя, до широкого кола питань, включаючи забруднення, техногенні та природні катастрофи та доступ до екологічних прав. Прецедентне право Суду передбачає непрямий захист права на безпечне довкілля через накладання санкцій лише за екологічні порушення, які водночас порушують інші права людини, визнані Конвенцією.
- **Європейська соціальна хартія (переглянута)** «опосередковано пропонує певний ступінь захисту стосовно екологічних питань»¹⁶. Стаття 11 переглянутої хартії визнає, що «[кожен] має право користуватися будь-якими заходами, які дозволяють йому отримувати найкращий можливий досяжний стан здоров'я». Право на здоров'я тлумач

читься як таке, що включає право на здорове довкілля, оскільки воно також включає зобов'язання держави щодо зменшення та ліквідації забруднення довкілля.

- **Конвенція Лугано** Ради Європи 1993 року є Конвенцією про цивільну відповідальність за шкоду, заподіяну діяльністю, небезпечною для довкілля (також відома як Конвенція № 150). Вона має на меті забезпечити засоби запобігання та відновлення та стверджує, що шкода може бути завдана не лише самому довкіллю, але й людям (загибель або тілесні ушкодження).

- **Бернська конвенція** про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі (прийнята в 1979 році в Берні, Швейцарія) є першою міжнародною угодою про захист як видів, так і середовища існування, яка об'єднує країни для прийняття рішень щодо спільних дій для збереження природи та природної спадщини.

- **Європейська ландшафтна конвенція** (також відома як Флорентійська конвенція, прийнята у 2000 році у Флоренції, Італія) є першою міжнародною угодою, яка виключно присвячена всім аспектам європейського ландшафту, охоплюючи природні, сільські, міські та приміські території та ставить людей в центр ландшафтної політики.

- **Європейська та Середземноморська угода про великі небезпеки** (створена Комітетом міністрів Ради Європи в 1987 році) є платформою для співпраці у сфері великих природних і техногенних катастроф, що охоплює зменшення ризику катастроф, зокрема знання, запобігання, готовність, управління ризиками та післякризовий аналіз.

- **Страсбурзька конвенція** про захист довкілля засобами кримінального законодавства 1998 року (прийнята 4 листопада 1998 року у Страсбурзі, Франція) пропонує модель гармонізації та співпраці, встановлюючи спільну кримінальну політику, спрямовану на захист довкілля.

ЯК МІСЦЕВІ ТА РЕГІОНАЛЬНІ ОРГАНИ ВЛАДИ МОЖУТЬ ЗАХИСТИТИ ДОВКІЛЛЯ ТА СПРИЯТИ СТАЛОМУ РОЗВИТКУ?

Довкілля – це сукупність усіх зовнішніх умов, що впливають на життя, розвиток і виживання організму. Іншими словами, воно включає природне фізичне середовище, від якого людство повністю залежить у всій своїй діяльності¹⁷.

Сталий розвиток визначається як розвиток, який задовольняє потреби сьогодення, не ставлячи під загрозу здатність майбутніх поколінь

задовольняти власні потреби. Це стосується багатьох процесів і шляхів досягнення сталого розвитку, що своєю чергою є парадигмою для роздумів про майбутнє, в якому екологічні, соціальні та економічні міркування збалансовані в прагненні до покращення якості життя¹⁸.

Пам'ятайте!

Життя та благополуччя на нашій планеті залежать від колективної спроможності людства гарантувати права людини та здорове довкілля майбутнім поколінням¹⁹.

Муніципалітети та регіони вже дуже активно працюють у цих сферах, зокрема у сферах енергоефективності та продуктивності, екологічного менеджменту та збору відходів, зелених міських територій та сталого землекористування, споживання води, екологічних інновацій та сталої зайнятості, біорізноманіття, місцевого транспорту та багато іншого. Сталі та екологічні закупівлі також є сферою діяльності місцевих і регіональних органів влади, що передбачає забезпечення того, щоб придбані товари та пропоновані послуги мали не тільки співвідношення ціни та якості, але й приносили користь для довкілля, суспільства та економіки. Зрештою, «зелено-синя міська інфраструктура» зменшує наслідки зміни клімату та дефіцит енергії та їжі в містах. Цей тип міського планування пропонує більше можливостей для розвитку біорізноманіття та більш здорового й привабливого середовища проживання²⁰, а також робить міста більш сталими, стійкими та захищеними від впливу клімату²¹.

В Естонії, наприклад, сектор місцевих громад розпочав розробку моделі зеленого муніципалітету, щоб перетворити свою діяльність на сталу основу. Місто Роттердам у Нідерландах запровадило електричні сміттєвози для збору побутових відходів, які спричиняють набагато менше забруднення²². Місто Гетеборг у Німеччині запроваджує нову програму, щоб зробити місто зеленішим за допомогою інструменту віртуального моделювання «цифрового двійника» для оцінки впливу екологічних рішень на людей і місцеві громади. Місто розглядає «зелені» питання як соціальні питання, оскільки для того, щоб це працювало, потрібно, щоб усі люди та місцеві компанії були залучені. Утрехт (Нідерланди) прискорив інвестиції в міську стратегію «Здорове міське життя для всіх», яка поєднує інвестиції в здорове міське середовище та соціальну інфраструктуру, водночас зберігаючи робочі місця та допомагаючи людям повернутися до роботи. Муніципалітет Кінн (Норвегія) спільно

з муніципальними та регіональними підприємствами та стартап компанією встановив суперзарядний пристрій для електричних човнів, доступних громадянам, підприємствам, транспортним компаніям і комерційним суднам. Враховуючи, що зарядка батареї від 20 до 80% ємності вимагає трохи більше ніж 20 хвилин, це рішення становить інтерес для більших гаваней у Бергені та Осло (Норвегія). Мідделбург (Нідерланди) застосував пропозицію щодо адаптації своїх будівель з використанням енергії вітру, нового дизайну та можливостей синьо-зеленої інфраструктури. «Модернізація міських територій таким чином, щоб вони стали зеленішими та більш адаптивними, є невіддільною частиною створення захищених від впливу клімату міст, нового розширення міст і нових будівельних проєктів», – сказав мер міста²³.

Ви знали?

ПРЕМІЯ «ЄВРОПЕЙСЬКА ЗЕЛЕНА СТОЛИЦЯ»

Премія «Європейська зелена столиця» є результатом ініціативи 15 європейських міст (Таллінн, Гельсінкі, Рига, Вільнюс, Берлін, Варшава, Мадрид, Любляна, Прага, Відень, Кіль, Котка, Дартфорд, Тарту та Глазго) та Асоціації міст Естонії, прийнятої 15 травня 2006 року в Таллінні, Естонія. Ця ініціатива була започаткована Європейською Комісією у 2008 році.

З 2010 року одне європейське місто щороку обирається Європейською зеленою столицею року. Премія присуджується місту, яке:

- має послідовне досягнення високих екологічних стандартів;
- віддане постійним і амбітним цілям щодо подальшого покращення довкілля та сталого розвитку;
- може служити зразком для наслідування, щоб надихнути інші міста та поширювати найкращі практики для всіх інших європейських міст.

Серед міст-переможців на сьогодні: Стокгольм у 2010 році, Гамбург у 2011 році, Віторія-Гастейс у 2012 році, Нант у 2013 році, Копенгаген у 2014 році, Бристоль у 2015 році, Любляна у 2016 році, Ессен у 2017 році, Неймеген у 2018 році, Осло у 2019 році, Лісабон у 2020 році та Лахті у 2021 році. Усі вони відзначені за послідовне досягнення високих екологічних стандартів і відданість амбітним цілям.

Джерело: <https://ec.europa.eu/environment/europeangreencapital/>.

ОСНОВНІ ВИКЛИКИ

Окрім правових проблем кодифікації та різного розуміння прав людини, пов'язаних із довкіллям і сталим розвитком, місцеві та регіональні органи влади стикаються з подальшими викликами, пов'язаними з реалізацією підходу, який ґрунтується на правах людини, до захисту довкілля. Деякі з них перелічені нижче.

ДОСТУП ДО ЕКСПЕРТНИХ ЗНАТЬ ТА НОУ-ХАУ, ФІНАНСОВА АВТОНОМІЯ: місцеві рівні влади часто мають труднощі з отриманням необхідної інформації, ноу-хау та фінансування для впорядкування зусиль щодо клімату та сталого розвитку під час розробки своїх політик. Тому обмін найкращими практиками, відкрите спілкування між містами та створення ініціатив, які можна відтворити, є вкрай важливими.

ЗВ'ЯЗОК МІЖ РІЗНИМИ РІВНЯМИ ВРЯДУВАННЯ ТА ПРОЗОРИСТЬ: важливо переконатися, що дії та зусилля міст і регіонів визнаються та розглядаються на центральному рівні, де органи влади встановлюють однаково амбітні кліматичні цілі. Подібним чином місцеві та регіональні суб'єкти повинні мати спроможність і компетенції, щоб зробити свій внесок у досягнення національних і європейських кліматичних цілей і цілей сталого розвитку.

ВИКЛИКИ, ПОВ'ЯЗАНІ З ІНКЛЮЗИЄЮ ВСІХ ЧАСТИН СУСПІЛЬСТВА: як пояснювалося вище, погіршення стану довкілля має непропорційний вплив на бідних і найбільш вразливих верств населення, а також посилює нерівність, насильство та дискримінацію. Великий виклик для місцевих і регіональних політичних діячів полягає в тому, щоб розробити політики, спрямовані на найбільш соціально незахищених і маргіналізованих громадян, також коли йдеться про екологічну свідомість.

ІНДИВІДУАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ: зрештою, великим викликом є звернення до індивідуальної відповідальності; поряд з діяльністю місцевих органів влади важливою є участь громадян. Необхідна активна участь і відданість з боку громадянського суспільства, щоб усі зрозуміли та враховували нагальність проблем довкілля та клімату для нинішніх і майбутніх поколінь.

Пам'ятайте!

Захист прав людини та сприяння демократії можуть зробити суттєвий внесок у збереження довкілля, покращення доступу до інформації, участь громадськості в прийнятті рішень та доступу до правосуддя!

МОБІЛЬНІСТЬ І ТРАНСПОРТ

ВИЗНАЧЕННЯ

Мобільність є одним з найбільших екологічних викликів, з якими ми стикаємося сьогодні. Щоб підтримувати наші суспільства та економіку, людям потрібні складні транспортні мережі: автомобілі, автобуси, потяги тощо. Ці та інші транспортні засоби залишають відбиток на довкіллі. Приблизно чверть глобальних викидів CO₂ походить від транспортування людей і вантажів. Сьогодні створення екологічно чистих транспортних рішень має ключове значення для створення більш екологічно свідомого майбутнього. Міста та регіони сьогодні знаходяться в авангарді цього виклику, але це також чудова можливість розвивати міста та регіони з низькими викидами вуглецю.

Все більше міст приймають цей виклик і створюють рішення для пом'якшення зміни клімату та створення кліматично безпечних міст. У цей розділ ми включили всі зусилля та ініціативи місцевих і регіональних органів влади щодо оновлення систем громадського транспорту для зменшення забруднення, а також усі зусилля, спрямовані на забезпечення сфери мобільності альтернативами транспортним засобам з високим рівнем викидів, як-от велосипеди, що фінансуються за місцеві кошти.

Ви знали?

Забруднення повітря дрібними твердими частинками є найбільшим у світі екологічним ризиком для здоров'я. Забруднення атмосферного та побутового повітря має широкий спектр наслідків для здоров'я: респіраторні захворювання, хвороби серця, інсульт, рак легень або розвиток астми у дітей. У 2020 році забруднення повітря стало причиною понад 6 мільйонів смертей у всьому світі. Засоби транспорту, якими ми користуємося сьогодні, роблять значний внесок у забруднення повітря наших міст.

ЗАХОДИ

ТРАНСПОРТНА СИСТЕМА СВІТОВОГО КЛАСУ – БУРГАС (БОЛГАРІЯ)²⁵

 Населення: 202 766

Бургас є транспортним піонером у Південно-Східній Європі. Започаткований у 2009 році «Проєкт інтегрованого міського транспорту Бургаса» складається з кількох компонентів і охоплює різні сфери міського транспорту. Амбітна мета Бургаса – повністю трансформувати наявну транспортну систему та значно покращити пропоновані транспортні послуги.

Місто запровадило конкретний середньостроковий інвестиційний план для модернізації системи громадського транспорту та підвищення його енергоефективності різними методами. Цю інтегровану транспортну систему доповнюють інші заходи, спрямовані на просування альтернативних видів транспорту та зменшення викидів парникових газів (ПГ) від транспорту: система спільного використання велосипедів, нові велосипедні маршрути (понад 30 км) та пішохідні маршрути, покращення пішохідних переходів та нова система управління паркуванням. Після того, як усі ці елементи проєкту будуть створені, місто розпочне широку інформаційну кампанію для просування як нової автобусної мережі, так і інших дружніх видів транспорту. Проєкт інтегрованого транспорту покращить привабливість громадського транспорту через підвищення доступності та пасажиромісткості, а також через скорочення часу в дорозі. Він також підтримуватиме функції мегаполіса в Бургасі та значно сприятиме зменшенню викидів CO₂ та забруднення повітря. Наразі результати показують, що викиди парникових газів скорочуються на понад 1500 тонн на рік, а використання громадського транспорту збільшилося: у 2013 році громадським транспортом здійснювалося 33,6 мільйона поїздок на день.

Зв'язатися з нами

Руска Бояджієва, Експертна менеджерка проєкту, Бургас (Болгарія)
r.boyardzhieva@burgas.bg

СЛУЖБА МИСТЕЦТВА ТА ГРОМАДСЬКОГО ТРАНСПОРТУ, МИСТЕЦЬКА СТАНЦІЯ ДУБУЛТИ – МУНІЦИПАЛІТЕТ ЮРМАЛА (ЛАТВІЯ)

 Населення: 49 687

У 2015 році було укладено кредитну угоду про співпрацю між Міською радою Юрмала та державним акціонерним товариством «Latvijas dzelzceļš» (Латвійська залізниця) та угоду про співпрацю з фондом «Культурний форум» з метою створення місця проведення заходів сучасного мистецтва на залізничній станції Дубулти. Наразі мистецька станція Дубулти виконує дві функції: надає доступ до сучасного мистецтва мешканцям та відвідувачам та надає послуги громадського транспорту. Таким чином, це не лише реалізує ініціативу ЄС «Новий європейський Баугауз» – збереження наявних будівель та надання нових додаткових функцій, але також є кроком до збереження міського середовища та розвитку сталого та зеленого мислення.

Одне з найстаріших залізничних сполучень у Латвії Рига-Тукумс було відкрито в 1877 році; того ж року була заснована залізнична станція Дубулти. Станція Дубулти працює вже 144 роки та навіть сьогодні є однією з головних залізничних станцій Юрмала. Рига-Дубулти була першою електрифікованою залізничною лінією в Латвії, відкритою в 1950 році. Сучасна будівля станції була побудована в 1977 році. Це будівля в стилі модерн, яка завдяки своїй лаконічності та місткості підходить для виставок сучасного мистецтва.

Оскільки цифрова ера зменшує потребу в послугах на місці, багато залізничних станцій починають втрачати свою важливість, а будівлі можуть залишитися без управління в найближчому майбутньому. Щоб підтримувати основну функцію станції та зберегти наявну будівлю, на залізничній станції Дубулти створено художню галерею, де пасажери можуть придбати квитки та насолодитися виставкою, очікуючи на свій потяг. Мистецька станція Дубулти є чудовим прикладом того, як розвивати Європейську зелену угоду та просувати екологічно чистий громадський транспорт – адаптувати наявні будівлі до нових та інноваційних функцій і дати їм нове життя замість будівництва нових будівель.

Мистецька станція Дубулти – єдина в Європі галерея сучасного мистецтва, розташована на діючій залізничній станції. Завдяки художнім виставкам та іншим заходам, які тут проводяться, станція стала надзвичайним місцем громадського життя та культурних подій Юрмала з міжнародним резонансом. Виставки включали міжнародну виставку сучасного мистецтва «Трансфери/між пам'яттю та уявою», виставку віртуальної реальності художника віртуальної реальності Гінтса Габранса «Grand Final Opening» та в рамках міжнародної Ризької бієнале RIBOCCO1 інтерактивну виставку «Сенсоріум: Лабораторія гальмування тіла та

нова політика почуттів» (куратор Сольвей Хельвег Овесен). Також на мистецькій станції Дубулти проводяться щорічні читання сучасної прози. Під час цих заходів кожен відвідувач станції може долучитися до створення спільних прозових творів. Щороку на мистецькій станції Дубулти відбувається в середньому три-чотири мистецькі виставки з різноманітними тематичними заходами та творчими майстернями для дітей та дорослих.

Зв'язатися з нами

Єва Шпонберга, Керівниця відділу розвитку туризму та бізнесу, Міська рада Юрмали (Латвія)
+37/126 39 93 42
ieva.sponberga@jurmala.lv

ПЛАН СТАЛОЇ МІСЬКОЇ МОБІЛЬНОСТІ ТА ЗАЛУЧЕННЯ ГРОМАДЯН – КРУШЕВАЦЬ (СЕРБІЯ)²⁶

Населення: 127 429

Крушеваць є першим містом у Сербії, яке прийняло План сталої міської мобільності (SUMP) на 2017–2030 роки, який ґрунтується на методології ЄС, із залученням різних місцевих зацікавлених сторін. Залучення громадян від початку процесу планування було дуже важливим, оскільки таким чином місто отримує якісні ідеї, реалізація яких не обов'язково коштує дорого, і які можуть значно покращити якість життя громадян – головна мета SUMP.

Документ SUMP було розроблено згідно з відповідною методологією ЄС, і різні зацікавлені сторони були залучені через робочі групи, семінари, опитування та інші рекламні заходи. Каталізатором процесу розробки SUMP став Європейський тиждень мобільності (#MobilityWeek) у 2015 році, коли ця подія була вперше відзначена повною мірою (просування постійних заходів, активності протягом усіх семи днів та святкування Дня без автомобіля). Протягом усього заходу щовечора центр міста перекривали для руху автотранспорту. Завдяки дуже позитивним відгукам цей режим руху було застосовано та поширено на кожен наступний рік проведення заходу, а у 2019 році центр міста було закрито для руху автотранспорту щовечора з середини квітня до середини жовтня. Таким чином громадяни, а також особи, які приймають рішення та розробляють плани, можуть побачити, як виглядає центр міста, коли він закритий для транспортних засобів, і як цю територію можна використовувати по-іншому. У цьому ж році було проведено опитування містян, під час якого запитували «Яким ви уявляєте центр міста у 2021 році?», і було запропоновано 11 різних варіантів: від перетворення

на пішохідну зону до збереження всього, як є. З огляду на те, що у 2021 році Крушеваць відзначив 650 років від дня свого заснування, була запланована реконструкція центральної міської площі. Результати опитування ілюстрували на сайті міста. Після цього оголосили публічний конкурс, а потім підготували проєктну документацію. Завершення робіт очікується найближчим часом. На відміну від попереднього вигляду центру міста, тепер стане більше місця для пішоходів і велосипедистів, наявну пішохідну зону розширять і з'єднають із площею, були розширені тротуари та облаштовані тактильні доріжки. Збудовано велодоріжки, скасовують вуличні паркувальні місця. Збудовано громадський гараж.

Зв'язатися з нами

Єлена Ніколіч, Регіональна експертка зі сталої міської мобільності (Постійна конференція міст і муніципалітетів, ПКММ), Радниця з питань сталої міської мобільності та енергоефективності, Крушеваць (Сербія)
jelena.nikolic@krusevac.rs

«I DRIVE GREEN» – МУНІЦИПАЛІТЕТ КРІСТІАНСАНН (НОРВЕГІЯ)

 Населення: 111 634

«I Drive Green» – це щорічна просвітницька кампанія, яку проводить муніципалітет Крістіансанн від імені управління транспорту в міському районі Крістіансанну. З моменту її початку у 2010 році участь взяли близько 14 000 людей. Мета – скоротити викиди парникових газів, покращити здоров'я населення та обмежити місцеве забруднення.

Кампанія складається з конкурсу, під час якого люди реєструють екологічні подорожі, та бізнес-конкурсу, у якому великі та малі приватні та державні компанії змагаються за те, щоб бути кращими з погляду екологічних подорожей. Муніципалітет співпрацює з різними амбасадорами зі світу спорту та громадського життя, щоб привернути увагу та мобілізувати якомога більше учасників. Бали нараховуються наведеним нижче чином за кожну подорож пішки, на велосипеді чи громадському транспорті, а також за день без автомобіля або місяць без польотів:

- ▶ 1 бал: подорож пішки, велосипедом або автобусом/потягом (наприклад, дорога з дому до магазину чи на роботу);
- ▶ 2 бали: зворотна дорога пішки, велосипедом або автобусом/потягом (наприклад, дорога з дому на роботу і назад);

- ▶ 23 бали: день без автомобіля (незалежно від дня тижня), тобто ви не керуєте автомобілем і не є пасажиром автомобіля чи таксі;
- ▶ 215 балів: місяць без польотів.

Бали реєструються у спеціальному «зеленому додатку» або на вебсайті²⁷. «Вимірювач сталості» обчислює, наскільки учасники мають бути сталими щотижня (12 балів на тиждень). Щоб залишатися сталим протягом усього періоду кампанії, необхідно набрати щонайменше 180 балів. Крива сталості змінюється щодня залежно від того, скільки балів зареєстрував учасник. Переможців обирають у різних категоріях наприкінці кампанії.

Зв'язатися з нами

Енне Рамм, Радниця з питань мобільності, муніципалітет Крістіансанн (Норвегія)
+47/458 37 091
aenne.ramm@kristiansand.kommune.no

ПРОСУВАННЯ БЕЗМОТОРНОГО ТРАНСПОРТУ – САРАГОСА (ІСПАНІЯ)²⁸

 Населення: 666 880

Зараз міста по всій Європі вживають серйозних заходів для популяризації їзди на велосипеді шляхом поєднання заходів, спрямованих на те, щоб зробити вибір велосипеда більш зручним, привабливим і безпечним. Сарагоса демонструє вражаючий прогрес на сьогодні з початкового низького рівня. Цей прогрес був досягнутий завдяки низці ініціатив, як-от збільшення велосипедних доріжок або запуск служби прокату велосипедів.

Для популяризації безмоторних засобів транспорту, як-от велосипед, недостатньо рекомендувати їхнє використання. Також необхідно побудувати необхідну інфраструктуру та прийняти інші заходи, які можуть бути позитивно сприйняті громадянами. Кожен повинен мати можливість використовувати його для пересування містом без ризику і таким чином, щоб не стати перешкодою для пішоходів. Тому паралельно із запровадженням інфраструктури було розроблено низку заходів для популяризації та підвищення обізнаності громадськості, щоб інтегрувати та популяризувати велосипед як засіб транспорту в місті. Нижче наведені два із таких заходів.

- ▶ Велосипедні доріжки зросли з 13 780 км у 2003 році до 104 145 км у 2011 році, включаючи будівництво незалежних велосмуг. Розділення велосипедних доріжок здійснюється за допомогою поліетиленових елементів, які полегшують з'єднання між дорогою та велосипедною доріжкою, а також забезпечують правильний вуличний дренаж.

- ▶ Запущено державну систему прокату велосипедів. Тепер це альтернативний вид транспорту для жителів Сарагоси. Сервіс Bizi був запущений 28 травня 2008 року. Наразі побудовано 130 станцій із 1300 велосипедами.

Згідно з даними Європейської комісії за 2014 рік, приблизно 41,5% жителів Сарагоси користуються велосипедом: 9,8% використовують його майже щодня, 9,5% принаймні раз на тиждень, 7,4% у вихідні дні.

Зв'язатися з нами

Хесус Хіменес Перес, муніципалітет Сарагоса (Іспанія)

+34/976 72 42 00

dpto-ecologiaurbana@zaragoza.es

Пам'ятайте!

Не кожен може їздити на велосипеді, а громадський транспорт не завжди доступний для всіх. Ми маємо подбати про те, щоб автобуси, трамваї, метро були доступними для якнайширшого кола людей, зокрема для людей з обмеженими можливостями. Також важливо зробити ці простори безпечними для жінок.

РОЗУМНА МОБІЛЬНІСТЬ – ВІДЕНЬ (АВСТРІЯ)

 Населення: 1 897 000

Мобільність і транспорт мають центральне значення для жителів Відня. Вони, по суті, визначають якість життя громадян і є важливим фактором для успішного розташування бізнесу. Smart City Wien забезпечує комфортну, безпечну, безбар'єрну та доступну мобільність для всіх, навіть для тих, хто не має автомобіля. Моторизований індивідуальний транспорт має найвищу частку викидів парникових газів, спричиняє подальше високе забруднення довкілля (споживання сировини, забруднювачі повітря, шум) і займає багато місця в громадських місцях. Тому мобільність і транспорт необхідно комплексно розвивати в дусі «розумного міста». Передумовами для цього є компактна забудова міст і розширення ефективного громадського транспорту, щоб задовольнити вимоги мобільності зростаючого столичного регіону. Транспортна політика Відня спрямована на «розумну мобільність».

Мета полягає в тому, щоб жителі Відня пересувалися швидко, безпечно та комфортно, а дорожній рух був розроблений таким чином, щоб бути сумісним з містом та дружнім до довкілля. Треба уникати непотрібного дорожнього руху. У майбутньому 80% усіх подорожей мають здійснюватися екологічними засобами (громадським транспортом, велосипедом або пішки). S-Bahn, U-Bahn, трамваї та автобуси є основою безпечної для клімату мобільності у Відні та перевозять близько 2,6 мільйона пасажирів щодня. Щодня нараховується близько 2,6 млн пасажирів. Громадський транспорт доповнюється низкою мікроавтобусів, станцій таксі та мікрогромадським транспортом. Тому громадський транспорт має бути пріоритетом транспортної політики.

Функціонуюча транспортна інфраструктура також є головною передумовою економічного розвитку. У відповідь на кризу, пов'язану з коронавірусом, Відень зосереджується на розумних інвестиціях у транспортну інфраструктуру, які сприяють створенню робочих місць. Наступні пункти є особливо сприятливими для працевлаштування та створенню вартості:

- ▶ приміський транспорт зі швидкісними трамваями;
- ▶ розширення та прискорення трамвайних ліній у містах;
- ▶ просування трамваїв у внутрішніх містах також для реалізації Директиви про чисті транспортні засоби та модернізації вулиць;
- ▶ розширення та створення електронних міських велосипедів у приміських зонах також, ущільнення мережі;
- ▶ цільове заохочення провайдерів каршерингу (вимоги щодо бізнес-сфери за тендером);
- ▶ City Bike Wien – модернізація та експансія на віддалені райони.

Загальна мета полягає в тому, щоб до 2030 року вдвічі скоротити кількість пасажирів на автомобілях, серед іншого, шляхом довгострокового скорочення паркувальних місць для автомобілів у громадських місцях, а також участі Відня в будівництві перехоплювальних автостоянок у Нижній Австрії. Для отримання додаткової інформації відвідайте <https://www.wien.gv.at/regierungsabkommen2020/smart-city-wien/smart-mobilitat/>.

Зв'язатися з нами

Уллі Сіма, виконавча членкиня ради з питань інновацій, міського планування та мобільності,
Відень (Австрія)
ulli.sima@wien.gv.at

СПІЛЬНИЙ ПЛАН МІСЦЕВОГО ТРАНСПОРТУ – БРИСТОЛЬ (СПОЛУЧЕНЕ КОРОЛІВСТВО)

Населення: 535 907

Чисте повітря є ключовим пріоритетом для всіх міст Європи. Однак досягнення чистого повітря є складним завданням для міст через високий рівень взаємодії з усіма іншими аспектами міського життя. Бристоль пропонує приклади того, як покращити якість місцевого атмосферного повітря. План управління якістю повітря в Бристолі тепер є частиною Спільного плану місцевого транспорту та охоплює весь Бристоль. Бристоль запровадив суттєву програму регулювання, інвестицій, управління автомагістралями та рекламної діяльності, щоб зменшити забруднення міста від транспорту.

На сьогодні Бристоль покращив управління дорожнім рухом і зменшив викиди в Зонах управління якістю повітря. Це зменшило затори, покращило доступність, а також сталість і якість життя. Що стосується інформування та залучення громадськості, Бристоль прагне залучати громадськість до екологічних проблем і поширює інформацію про якість повітря різними каналами. Місто регулярно взаємодіє з громадянами, коли пропонуються зміни до планів дій щодо якості повітря або коли змінюються межі Зони управління якістю повітря через новий консультаційний вебсайт під назвою Citizen Space.

Зв'язатися з нами

Член ради Кай Дадд, член Кабінету з питань транспорту та сполучення, Бристоль (Сполучене Королівство)

+44/11 79 03 67 01

МАДРИД У РУСІ – МАДРИД (ІСПАНІЯ)

Населення: 6 668 865

Мадрид, який має на меті скоротити викиди парникових газів на 65% до 2030 року порівняно з рівнем 1990 року, а також досягти кліматичної нейтральності до 2050 року, є одним із провідних міст у Європі у сфері зеленого переходу. Ці амбіції включають плани перетворити весь Мадрид на зону з низьким рівнем викидів і сприяти мікро- та спільній мобільності.

Завдяки міській стратегії екологічного сталого розвитку «Мадрид 360», яка включає понад 200 заходів для покращення якості повітря, а також заходи, спрямовані на пом'якшення клімату та адаптацію до нього, місто більше ніж виконує свою роль у реалізації Європейської зеленої угоди. Прикладами є історичне розширення ВісіMad – громадські системи прокату електровелосипедів, а також перші безкоштовні лінії електробусів у місті: Zero Lines (нульові викиди,

нульові витрати для користувачів), які працюють майже рік у центрі столиці. Такі розробки разом із новою пішохідною та велосипедною інфраструктурою та зоною з низьким рівнем викидів означають, що місто перебуває на шляху до досягнення своїх кліматичних цілей, одночасно сприяючи сталій мобільності та громадському транспорту.

В'язатися з нами

Франсіско де Борха Карабанте Мунтада, член ради, делегат у сфері довкілля та мобільності, Мадрид (Іспанія)
ag.ambientemovilidad@madrid.es

ЕНЕРГОЕФЕКТИВНІ АВТОБУСИ – ЕДИНБУРГ (СПОЛУЧЕНЕ КОРОЛІВСТВО)²⁹

Населення: 537 000

У рамках поточної стратегії зменшення забруднення в Единбурзі та його прилеглих районах компанія «Лотіан Басіз» (Lothian Buses) інвестувала значні кошти в заходи щодо зменшення впливу свого автопарку на довкілля, допомагаючи виконати зобов'язання міської ради Единбурга зі скорочення викидів вуглецю на 42%. Компанія «Лотіан Басіз» працювала з Volvo протягом чотирьох років, щоб запровадити технологію гібридних автобусів у Шотландії. Гібридні автобуси працюють від батареї та дизеля, що означає, що їхні двигуни працюють ефективніше, плавніше та тихіше, ніж у традиційних автобусів.

Перші 15 гібридних автобусів в Единбурзі запустили в експлуатацію у 2011 році на одному з найбільш завантажених приміських маршрутів міста. Ці автобуси споживають на 35% менше палива, що відповідає скороченню викидів вуглецю на 600 тонн на рік тільки на цьому маршруті. На кінець 2014 року компанія «Лотіан Басіз» обслуговувала 65 гібридних автобусів, які працювали в районах Единбурга з найбільшим забрудненням, при цьому були замовлені 20 двоповерхових гібридних автобусів.

Зв'язатися з нами

Клер Маквікар, Фахівчиня з охорони довкілля, компанія «Лотіан Басіз»
cmcvicar@lothianbuses.co.uk

РЕКОМЕНДАЦІЇ

- **ОБЕРІТЬ** зелену транспортну компанію для пропозиції послуг громадського транспорту у вашому муніципалітеті чи регіоні (тобто компанію, яка використовує електричні або гібридні автобуси).
- **СПРИЯЙТЕ** використанню велосипедів, додаючи безпечні велосипедні смуги або створюючи систему спільного використання велосипедів.
- **ПОКРАЩУЙТЕ** привабливість громадського транспорту, зокрема шляхом підвищення доступності та пасажиромісткості.
- **ЗАХОЧУЙТЕ** спільну мобільність, таку як спільне використання автомобілів, коли користування громадським транспортом неможливе.
- **СТВОРЮЙТЕ** стимули для сприяння використанню екологічно чистих засобів пересування, як-от індивідуальні змагання та бали (як це зробила Норвегія).
- **ОБМЕЖУЙТЕ** використання моторизованих транспортних засобів у центрі міст у вихідні дні.
- **СПРИЯЙТЕ** пішохідним прогулянкам, запровадивши систему винагород із залученням місцевих/малих підприємств, які пропонують знижки на основі досягнення певної кількості пішохідних прогулянок.

ІНФРАСТРУКТУРА ТА ЖИТЛО

ВИЗНАЧЕННЯ

Інфраструктура є двосічним мечем у боротьбі за збереження довкілля. З одного боку, вона використовується для ефективного переміщення людей і товарів. Однак найчастіше її використовують для контролю над природою та видобутку ресурсів. Спосіб, у який ми формуємо простір, у якому живемо, будуючи будівлі та інші споруди, створені людиною, має незгладимий вплив на наше природне середовище. Ось чому, щоб зрозуміти зміну клімату, нам також необхідно зрозуміти роль інфраструктури та житла у сфері довкілля. Зі зростанням населення планети різко зростає кількість і масштаб інфраструктури. Нам потрібні сталі рішення, щоб створити простори, в яких люди та природа могли б співіснувати у сталий спосіб.

У цьому підрозділі обговорюються всі ініціативи, пов'язані з перебудовою та реконструкцією громадських будівель, вулиць і загальної інфраструктури, щоб зробити їх «зеленішими», більш енергоефективними, сталими та стійкими в довгостроковій перспективі.

Пам'ятайте!

Необхідно враховувати соціальну та расову нерівність, щоб зрозуміти та розв'язати проблему використання енергії. Дослідження показали, що райони з найнижчими доходами споживають набагато більше енергії на квадратний метр, головним чином через погано ізольоване житло.

РЕАГУВАННЯ

НИЗЬКОВУГЛЕЦЕВИЙ РАЙОН – ВАРШАВА (ПОЛЬЩА)³⁰

 Населення: 1 765 000

У Варшаві є плани щодо створення низьковуглецевого району, натхненно-го наявними моделями, такими як Хаммарбю у Стокгольмі³¹. Він слугувати-ме демонстрацією енергоефективного планування, будівель, транспорту, управління відходами, водопостачання та управління стічними водами, і він перший у своєму роді в Польщі.

У проєкті представлені рішення щодо енергоефективності, природного сере-довища та низьких викидів парникових газів. Це стосується планування міста, енергетичних мереж, будівельних конструкцій, транспортних систем, управ-ління відходами, водою та стічними водами. Успішні проєкти низьковуглецевих районів (синьо-зелена інфраструктура) в інших країнах спонукали зацікавлені сторони у Варшаві до розробки подібного проєкту. Місто має намір фінансувати проєкт шляхом муніципального та зовнішнього фінансування та сподівається отримати європейське співфінансування. Проєкт знаходиться на початковій стадії, і очікується, що повна реалізація займе близько 10 років. Оскільки енер-гетичні стандарти часто оновлюються, Варшаві буде важко відповідати останнім вимогам, коли проєкт буде завершено через 10-15 років.

Зв'язатися з нами

Марчін Врублевський, Головний фахівець, Відділ інфраструктури, муніципалітет Варшава (Польща)
mwroblewski@um.warszawa.pl

СТАЛЕ ТА ЕНЕРГОЕФЕКТИВНЕ ЖИТТЯ В БАГАТОКВАРТИРНИХ БУДИНКАХ – ВАЛМІЄРА (ЛАТВІЯ)

 Населення: 24 868

Валмієра є одним із найактивніших муніципалітетів Латвії, які просува-ють вдосконалення енергоефективності житлових будинків. Більшість з його 167 багатоквартирних будинків були побудовані в період з ра-дянських років до 1990-х років. Попри це у 50% цих будинків проведе-но повну реконструкцію фасаду зі значним покращенням їхньої енер-гоефективності та відновленням інженерних конструкцій будинків, щоб подовжити їхню безпечну експлуатацію.

Ремонт багатоквартирних будинків є серйозною проблемою в Латвії. Біль-шість таких будинків перебувають у спільній власності власників квартир. Тому власникам квартир необхідно домовитися про підтримку спільного

виконання ремонтних заходів. Попри це до 2009 року, коли з'явилася значна підтримка зі Структурних фондів Європейського Союзу для покращення енергоефективності багатоквартирних будинків, власники квартир відремонтували вже 10 будинків у Валмієрі.

Підтримка муніципального співфінансування значно полегшила ремонт будівель з 2013 року. Муніципалітет також активно звертався та переконував мешканців міста запускати енергоефективні проєкти для житлових будинків із 50% співфінансування з фондів ЄС.

Зв'язатися з нами

Ліга Безіна, Фахівчиня з екологічних комунікацій, Відділ брендингу та зв'язків з громадськістю,
Міська рада Валмієри (Латвія)
liga.biezina@valmiera.lv

СИСТЕМА АДАПТИВНОГО УПРАВЛІННЯ СВІТЛОФОРАМИ НА КОРИСТЬ ГРОМАДЯН – БЕЛГРАД (СЕРБІЯ)

 Населення: 1 374 000

Місто Белград знаходиться в процесі реалізації трирічного проєкту «Закупівля обладнання, проєктування та встановлення системи адаптивного управління світлофорами в Белграді»³² шляхом модернізації системи світлової сигналізації на 322 перехрестях у вуличній мережі міста. Завдяки запровадженню зональної системи адаптивного управління дорожнім рухом очікуються численні покращення у функціонуванні системи дорожнього руху, а також переваги для громадян у сферах екології та безпеки. Зараз проєкт реалізовується на 95 перехрестях.

Система адаптивного управління світлофорами в Белграді використовує новітні технології в цій галузі. Особливо виділяються світлофорні контролери. Вони підтримують технологію світлофорних ліхтарів потужністю 1 Вт, що забезпечує максимально можливу економію енергії. Велика кількість перехресть, близько 274, буде під контролем центральної системи. У короткі проміжки часу, робота світлофорних контролерів на перехрестях оптимізується на основі змін транспортного навантаження, що реєструється через контури детекторів, і спрямовується на скорочення часу в дорозі та зменшення заторів. Робота локальних детекторів буде застосована на 48 перехрестях, де обслуговування окремих під'їздів до перехресть визначатиметься залежно від реєстрації транспортних засобів через контури детекторів на під'їздах до окремих перехресть. Особливістю цієї системи є те, що вона надає пріоритет транспортним засобам громадського транспорту. Кожен трамвай буде оснащений бортовим

пристроєм (OBU), який використовує GPS для визначення місцезнаходження та мобільну мережу для надсилання даних до центральної системи. Ці дані, оброблені в центральній системі, потім передаються на світлофорні контролери, які впливають на зелене світло, щоб надати пріоритет трамваям.

Завдяки впровадженню зональної системи адаптивного управління дорожнім рухом найбільш суттєві переваги відобразатимуться у наступному: ефективне використання наявних потужностей; підвищення надійності системи управління; сприяння використанню громадського транспорту шляхом скорочення часу в дорозі через надання пріоритету транспортним засобам загального користування (або окремим категоріям транспортних засобів); вища енергоефективність шляхом зниження споживання електроенергії; позитивний вплив на довкілля через зниження рівня шуму та викидів вихлопних газів шляхом формування транспортних потоків з мінімальними зупинками та скороченням часу перебування в мережі; підвищення рівня безпеки громадян шляхом надання пріоритету автомобілям екстрених служб; покращення мережевих параметрів транспортного потоку: скорочення часу в дорозі, мінімізація зупинок, зменшення викидів вихлопних газів і шуму, зменшення витрат і кількості користувачів транспорту і постачальників послуг у Белграді. Вплив на громадян виражається у наступному: скорочення часу в дорозі для всіх моторизованих пересувачів, завдяки чому громадяни економлять час (від 10 до 15%); використання кнопок оповіщення пішоходів, оптимізація часу очікування пішоходів на світлофорі; надання пріоритету автомобілям екстрених служб, значно підвищуючи рівень загальної безпеки всіх громадян, оскільки це скорочує час реагування екстрених служб; зменшення викидів шкідливих газів від транспорту, впливаючи на екологічний аспект для всіх громадян.

Зв'язатися з нами

Огнен Тодорович, Керівник Відділу міської мобільності, Белград (Сербія)
ognjen.todorovic@beograd.gov.rs

Ви знали?

Недостатня кількість створеного житла може призвести до більшого забруднення повітря, пов'язаного з мобільністю. Чим далі розташовані будинки від робочого місця, тим частіше використовуються автомобілі для поїздок.

ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА РОЗВИТОК КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ ВЗДОВЖ РІЧКИ ДАУГАВА – ЄКАБПІЛС (ЛАТВІЯ)

 Населення: 40 790 (мешканців новоутвореного муніципалітету Єкабпілс станом на 1 липня 2021 р.)

Муніципалітети Єкабпілс, Кокнесе та Огре, які розташовані вздовж річки Даугава, започаткували проєкт, спрямований на збереження, охорону та розвиток у сталий спосіб найважливіших пам'яток культурної та природної спадщини: Крустпілський замок у місті Єкабпілс, руїни середньовічного Кокнеського замку та санаторій «Огре». Ці міста показали значний прогрес в досягненні вражаючих результатів, зберігаючи історичні цінності та покращуючи якість туризму, одночасно захищаючи довкілля.

Результат цього проєкту – стала та екологічно чиста реставрація трьох об'єктів історичної спадщини:

- ▶ реконструкція Крустпілського замку, зокрема головної будівлі та фасаду, а також внутрішнього двору, реконструкція фонтану та саду;
- ▶ роботи з консервації та благоустрою державної пам'ятки культури руїн Кокнеського замку;
- ▶ реставрація конструкції даху санаторію «Огре» та фресок А. Цируліса, створення інфраструктури природного парку «Огрес Зіле Калні».

Особливо варто відзначити, що Крустпілський замок пережив наймасштабнішу реставрацію за всю свою історію. Відреставровано розписи XVIII ст., у семи кімнатах розгорнуто експозицію з історії міста. На другому поверсі будівлі реконструйовано історичне приміщення для проведення культурних заходів. Також відреставровано сад замку, в якому встановлено фонтан на своєму історичному місці. Муніципалітет Єкабпілса інвестував у ремонт мисливської зали та гардеробу, а також у меблі для навчальних класів.

Інвестиції в об'єкти забезпечують переважання соціально економічних вигод над витратами на утримання об'єкта, оскільки заплановані заходи сприяють довгостроковому збереженню об'єктів культурної та природної спадщини та їхньому сталому розвитку та відвідуванню. Проєкт підтримує різні сектори економіки, забезпечуючи таким чином розвиток місцевого бізнесу, збільшення муніципальних доходів і збільшення кількості відвідувачів місць і напрямків. Після реалізації проєкту якість довкілля та життя мешканців, а також досвід відвідувачів значно покращилися.

Зв'язатися з нами

Інесе Вітола, Менеджерка проєкту, муніципалітет Єкабпілс (Латвія)
+371/65 20 74 23
inese.vitola@jekabpils.lv

«ЗБІЛЬШТЕ МАСШТАБ ВАШОГО ДАХУ»: ПІДВИЩЕННЯ ОБІЗНАНОСТІ ПРО ТЕПЛОІЗОЛЯЦІЮ ДАХУ – АНТВЕРПЕН (БЕЛЬГІЯ)³³

 Населення: 1 042 000

Проєкт «Збільште масштаб вашого даху» використовував термографічну супутникову карту міста, щоб підкреслити важливість енергоефективності домогосподарств та теплоізоляції даху для жителів Антверпена. Від запуску у 2009 році мешканці можуть розглянути свої власні дахи у збільшеному масштабі. Різні кольори на карті вказують на якість теплоізоляції дахів, синій і зелений означають найбільш ефективну, а оранжевий і червоний – найменш ефективну. На доповнення до карти, яка доступна на інтерактивному вебсайті, місто проводить демонстрації, пропонує індивідуальні поради щодо фінансування, доступного власникам будинків, і надає набір інструментів для підтримки мешканців у досягненні кращої енергоефективності домогосподарств. Демонстрації також гарантують, що проєкт охопить якомога більше громадян, зокрема тих, хто не має доступу до Інтернету.

Підвищення обізнаності про теплоізоляцію даху – це лише перший крок. Міська та регіональна влада об'єдналися, щоб надати гранти власникам будинків, які бажають встановити нову теплоізоляцію. Загальна ціна теплоізоляції становить 10 євро/м², 6 євро дає обласна влада, 4 євро дає місто. Додаткові стимули доступні для тих, хто встановлює органічну теплоізоляцію. Також застосовується зниження федерального податку на 30%, щоб полегшити фінансовий тягар. Місто також консультує щодо зелених кредитів, які призначені для фінансування енергозберігаючих інвестицій у будинки. Для мешканців Антверпена вони доступні у сумі до 10 000 євро за одиницю житла або 50 000 євро для власників кількох квартир. Для жителів, які бажають стати більш дружніми до довкілля, ці позики пропонують привабливу угоду з низькими або взагалі відсутніми відсотковими ставками та терміном повернення 60 місяців. До травня 2012 року було видано 1500 зелених кредитів.

Дослідження показали, що кампанія «Збільште масштаб вашого даху» популярна серед жителів Антверпена. Проєкт призвів до значного збільшення запитів на гранти на теплоізоляцію, сканування дахів та кредити на збільшення енергоефективності, а термографічна карта є чудовим інструментом для підтримки та доповнення екологічної політики Антверпена на рівні міста. Загалом було

утеплено 423 603 м² площі дахів, що дозволило місту створити основу для забезпечення тепліших домівок для всіх мешканців до 2020 року. Місто вирішило повторити проєкт у 2013–14 роках, звернувшись до технічних удосконалень, як-от покращена роздільна здатність. Тепер інші міста в Бельгії, а також п'ять у Франції та одне в Німеччині наслідують приклад Антверпена – ознака того, що в деяких частинах Європи поставки вугілля скоротяться в грядні.

Зв'язатися з нами

Люк Редіг, Координатор проєкту, Антверпен (Бельгія)
luc.redig@stad.antwerpen.be

Ви знали?

У 2019 році домогосподарства в основному витрачали енергію на опалення. Це становило 64% їхнього кінцевого енергоспоживання. Ось де ми повинні скоротити енергетичні витрати.

ВЕНТСПІЛЬСЬКА МУЗИЧНА ШКОЛА З КОНЦЕРТНИМ ЗАЛОМ – ВЕНТСПІЛС (ЛАТВІЯ)

 Населення: 37 571

У результаті реалізації проєкту «Будівництво будівлі з низьким енергоспоживанням Вентспільської музичної школи з концертним залом» у рамках відкритого конкурсу проєктів, що фінансуються через інструмент аукціону викидів, місто отримало унікальну будівлю. Учні та педагогічний колектив Вентспільської музичної школи тепер працюють у сучасній будівлі, яка була спроектована та побудована з урахуванням навчального процесу. Школу доповнює акустичний концертний зал «Латвія».

Окрім освітньої та художньої цінності, яку пропонує проєкт, будівля демонструє 13 рішень з низького енергоспоживання, що робить її однією з найбільш екологічних будівель у Латвії.

- ▶ Високоєфективна рекуперація енергії в системах вентиляції: рекуперується до 85% енергії, яка використовується для нагріву повітря.

- ▶ Децентралізована система вентиляції: приміщення, які використовуються нерегулярно, оснащені механічним вентиляційним обладнанням, яке реагує на рівень CO₂ у приміщенні та забезпечує опалення та охолодження.
- ▶ Змішана вентиляція: великий зал, малий зал і вестибюль використовують природну вентиляцію замість механічної вентиляції в періоди низької інтенсивності використання. Природні повітряні потоки подаються через геотермальні канали, де повітря нагрівається взимку та охолоджується влітку. Це рішення дозволяє зменшити споживання енергії як для опалення, так і для кондиціонування повітря.
- ▶ Високоєфективні теплоізоляційні рішення: зовнішні стіни, дах і підлоги будівлі побудовані з дотриманням принципів пасивної будівлі. Наскільки це було можливо, вдалося уникнути теплових мостів всередині будівлі. Зовнішні стіни побудовані з масивних конструкційних матеріалів, що забезпечують використання теплової інерції.
- ▶ Високоєфективні вікна: тришарові вікна гарантують мінімальні втрати тепла.
- ▶ Мансардні вікна забезпечують природне освітлення головного залу, обмежуючи споживання електроенергії вдень.
- ▶ Інтелектуальна система управління забезпечує точне та логічне управління будівлею, а також швидке пристосування до потреб користувачів.
- ▶ Системи інформації про клімат і час: інформаційні дисплеї показують дані про температуру, рівень CO₂, вологість і час.
- ▶ Система управління жалюзі: працюючи разом із системами управління кліматом і освітленням, ця система контролює освітлення і мікроклімат всередині будівлі залежно від зовнішнього денного освітлення і положення сонця відносно горизонту.
- ▶ Цифровий адресний інтерфейс освітлення (DALI) пропонує варіанти автоматичного та ручного керування внутрішнім та зовнішнім освітленням будівлі.
- ▶ Система клімат-контролю: два дисплеї в холі в режимі реального часу показують інформацію про параметри енергоефективності, енергоспоживання, кліматичні умови всередині та зовні будівлі.
- ▶ Системи обліку енергоспоживання: дистанційні показники споживання води та електроенергії.
- ▶ Система теплових насосів: геотермальна енергія, що надходить через теплові насоси, є одним з основних джерел енергії для систем опалення та охолодження будівлі.

Зв'язатися з нами

Райдо Блумбергс, Керівник відділу інвестицій, установа Вентспільської міської ради
«Комунальне управління» (Komunālā pārvalde) (Латвія)

+371/63 62 42 69

kom.parvalde@ventspils.lv

ЕНЕРГОЕФЕКТИВНЕ ІСТОРИЧНЕ ЖИТЛО – ТАМПЕРЕ (ФІНЛЯНДІЯ)³⁴

 Населення: 343 625

Тампере підтримує дії, спрямовані на підвищення енергоефективності історичного житла, одночасно допомагаючи молодим людям отримати технічні навички, необхідні для виконання цих робіт. Показуючи мешканцям, що ці будівлі можна зробити більш енергоефективними, місто створює робочі місця для цих навчених молодих людей і це означає, що літні мешканці можуть довше залишатися у своїх будинках.

Національне законодавство Фінляндії передбачає, що будь-яка велика реконструкція будинку повинна супроводжуватися підвищенням енергоефективності. Це створює труднощі для людей похилого віку, які живуть в історичному житлі Тампере. Щоб продовжувати жити самостійно в цих будинках, їм часто потрібно зробити їх більш доступними та легшими в обслуговуванні, наприклад, збільшити розмір ванної чи туалету. Однак ці додаткові заходи з енергоефективності важко реалізувати через брак кваліфікованої робочої сили та через те, що сучасні матеріали не завжди сумісні з історичними будинками. Також важко отримати інформацію про те, як зробити ці старі будівлі більш енергоефективними, зберігаючи при цьому їхню цінність. На додаток до цих проблем, з якими стикаються люди похилого віку, усі мешканці історичних будинків стикаються з високими витратами на електроенергію, а також неефективні з погляду енергоспоживання будівлі негативно впливають на довкілля. Молоді жителі Тампере вважають за краще жити в нових будинках; проте будівництво нових будинків створює більше відходів, ніж ремонт старих.

Спочатку було створено проєкт «Будівельна спадщина регіону Тампере». Він об'єднав організації, школи, навчальні центри, професіоналів і підприємства, щоб знайти нові ідеї щодо того, як відремонтувати історичні будівлі, зберігаючи їхню цінність. Проєктом керувала Ekokumppanit Oy (EcoFellows Ltd), некомерційне підприємство, співвласником якого є місто Тампере. Діяльність за проєктом включала: виставки та майстер-класи, щоб заохотити людей до збереження історичних будівель; показ ряду рішень і підвищення обізнаності про цінність старих будинків; ведення онлайн-бази даних про різні ме-

тоди підвищення енергоефективності історичного житла та навчання людей самостійно виконувати деякі дрібні ремонти, наприклад, заклеювати вікна. У 2013 році близько 1262 людей відвідали різні зустрічі та заходи, а онлайн-база даних мала близько 1000 відвідувань на місяць. Завдяки цій програмі мешканці історичних будинків краще поінформовані про те, як проводити ремонт, і мають змогу знайти кваліфікованих робітників. Це дає їм змогу залишатися вдома замість того, щоб переїжджати до будинків для людей похилого віку, покращуючи якість їхнього життя та економлячи на державних витратах на догляд у закладах.

Зв'язатися з нами

Житловий департамент, Тампере (Фінляндія)
+358/356 56 11
asuntotoimi@tampere.fi

ЗАМІНА СТАРОГО ОСВІТЛЕННЯ НА ЕНЕРГОЕФЕКТИВНЕ НА ВУЛИЦІ ЙОМАС – ЮРМАЛА (ЛАТВІЯ)

Населення: 49 687

З 2019 по 2021 роки міська рада Юрмала впроваджувала проєкт LUCIA в рамках програми Interreg в регіоні Балтійського моря на 2014–2020 роки. LUCIA об'єднала 11 партнерів із семи країн регіону Балтійського моря. LUCIA допомогла муніципалітетам у регіоні Балтійського моря розкрити величезний потенціал енергоефективних рішень для міського освітлення. Партнери LUCIA встановили сучасне світлодіодне освітлення в шести містах регіону Балтійського моря, щоб забезпечити відчутне враження від його потенціалу. Шість пілотних об'єктів LUCIA були розташовані в наступних містах: Альбертслунд (Данія), Гамбург (Німеччина), Юрмала (Латвія), Порвоо (Фінляндія), Санкт-Петербург (Росія), Таллінн (Естонія). У Юрмалі відремонтували освітлення приблизно на 1 км центральної пішохідної вулиці Йомас. У вересні 2021 року замінено близько 100 вуличних ліхтарів та встановлено розумні датчики руху.

Вулиця Йомас, центральна пішохідна вулиця Юрмала, є улюбленим місцем зустрічей, прогулянок і відпочинку жителів і гостей. Вулиця приймає близько 3 мільйонів людей на рік, пропонуючи безліч кафе та ресторанів, а також інші послуги. Характеристики території (пілотного об'єкта) включають:

- ▶ приблизно 1,1 км пішохідного маршруту;
- ▶ пішохідна дорога на вулиці Йомас розташована в центрі міста, неподалік від вокзалу Майорі;

- ▶ вуличний фестиваль Йомас щороку організовується на честь пішохідної вулиці;
- ▶ пішохідною вулицею користуються туристи та жителі міста Юрмала, оскільки на вулиці Йомас розташовано багато кафе, ресторанів і готелів.

Наразі на пішохідній вулиці встановлено 109 ліхтарних стовпів (лампи 3Na x 70 Вт) з неефективним та старим освітленням. Таким чином, цілями проєкту пілотного об'єкта є:

- ▶ зробити вулицю Йомас більш привабливою для мешканців та туристів;
- ▶ реалізувати інтелектуальне освітлення;
- ▶ підвищити енергоефективність шляхом заміни старого освітлення.

Вулиця Йомас була обрана місцем демонстрації через її значення для розвитку іміджу Юрмали. Покращення вуличного освітлення принесе користь не лише мешканцям, а й туристам. Вулиця Йомас – одна з найстаріших і центральних вулиць Юрмали з ресторанами, літніми майданчиками, готелями та кафе з живою музикою. Близько 109 ліхтарних стовпів буде замінено на енергоефективні світлодіодні ліхтарі, а також встановлять регулятори освітлення з датчиками руху. Датчики руху контролюватимуть інтенсивність освітлення відповідно до руху та потоку пішоходів і забезпечать економію електроенергії, коли пішоходи не відвідують вулицю Йомас. Міська рада Юрмали продовжуватиме володіти інвестиціями протягом щонайменше п'яти років після дати завершення проєкту, оскільки міська рада Юрмали є власником землі та наявної інфраструктури на запланованому пілотному об'єкті проєкту – вулиці Йомас. Уся освітлювальна інфраструктура обслуговується та управляється муніципальною освітлювальною компанією Jūrmalas gaisma Ltd. Таким чином, буде забезпечено сталість після завершення пілотного проєкту на місці.

Зв'язатися з нами

Єва Шпонберга, Керівниця відділу розвитку туризму та бізнесу, Міська рада Юрмали
+371/26 39 93 42

ieva.sponberga@jurmala.lv

Більше інформації про проєкт доступно на головній сторінці проєкту: <https://lucia-project.eu/>

РОЗУМНІ ТА СТАЛІ БУДІВЛІ – ВАЛЕНСІЯ (ІСПАНІЯ)³⁵

 Населення: 834 000

У рамках проєктів «Розумне місто Валенсія» місто пропонує проєкт, спрямований на більш сучасне та ефективне управління будівлями й муніципальними об'єктами в кількості до 194. У всіх цих муніципаль-

них приміщеннях передбачається встановлення внутрішніх і зовнішніх датчиків довкілля, які б дозволяли контролювати атмосферне та світлове забруднення, температуру, вологість тощо. Крім того, мають бути встановлені датчики споживання енергії та води, щоб забезпечити енергоефективність та економію.

Зокрема, ця ініціатива охопить спортивні споруди, муніципальні музеї та ринки, а також шкільні будівлі. Буде залучено близько 58 спортивних об'єктів, що призведе до кращого управління: обслуговування, бронювання кортів і заходів, датчики заповненості для моніторингу доступу, таким чином покращуючи пропоновані послуги та сприяючи більшій доступності та комфорту для користувачів. Для 22 музеїв і пам'яток проєкт передбачає розгорнути онлайн-платформу продажу квитків і систему динамічного відображення вмісту, а також опції, пов'язані з геолокацією та доповненою реальністю. У випадку з 16 муніципальними ринками очікується можливість пропонувати нові послуги онлайн за допомогою платформи, від якої виграють як клієнти, так і продавці та менеджери. І останнє, але не менш важливе: 98 державних шкіл отримують вигоду від платформи екологічної обізнаності для освітньої спільноти, яка включатиме послуги онлайн та через міський додаток. Крім того, інші приватні школи, які бажають приєднатися до ініціативи, можуть бути залучені.

Зв'язатися з нами

Сандра Гомес Лопес, членкиня ради з питань міського планування, Валенсія (Іспанія)
+34/962 08 41 47
Contacta.vlci@valencia.es

КАРТУВАННЯ ДЕРЕВ – Біла Церква (Україна)³⁶

 Населення: 209 238

Муниципалітет Білої Церкви докладає зусиль для створення безпечного, зеленого та комфортного середовища проживання для своїх громадян, а також для залучення громадян до знайомства з зеленими околицями та інфраструктурою міста. Одним із таких зусиль є створення інноваційної інтерактивної карти зелених зон міста «Зелені насадження Біла Церква» (Smart Green Біла Церква). Ця карта доступна як на персональних комп'ютерах, так і у вигляді додатка для смартфонів.

На карті користувачі можуть побачити «паспорт» дерева: породу, вік, стан та фото. Це дозволяє легко додавати будь-яке дерево до реєстру, а також допомагає розробляти поточні та довгострокові плани озеленення. Місцева

влада активно залучає громадян до благоустрою, щоб спільними зусиллями зробити громаду комфортнішою для кожного.

Зв'язатися з нами

Зелені насадження БЦ, Біла Церква, вул. Шептицького, 2
+380/456 39 94 82
djkg@bc-rada.gov.ua

11. ОДНЕ ДЕРЕВО ОДНЕ НАРОДЖЕННЯ – МОНАКО (МОНАКО)

 Населення: 38 350

Започаткована у 2008 році за ініціативи муніципальної ради, ця програма відновлення лісів символізує екологічну політику мерії Монако. Цей проєкт є частиною Програми ООН з довкілля (ЮНЕП) і кампанії «Plant for the Planet» (Саджай заради планети), яку спонсорує Його Світлість Принц Альберт II, щоб висадити мільярд дерев.

Принцип простий: за кожне народження, зареєстроване в князівстві, мерія Монако зобов'язується висадити дерево поблизу Монако (Кап-д'Ай, Ла-Турбі тощо). Щороку у співпраці з Національним управлінням лісового господарства Франції та сусідніми муніципалітетами висаджується стільки дерев, скільки дітей народжено протягом попереднього року.

У 2020 році ця операція нарахувала понад 12 тисяч дерев, висаджених муніципалітетом.

Зв'язатися з нами

Жером Боннін, Редактор, Служба комунального господарства – з питань торгівлі та ринків, Монако
jbonnin@mairie.mc

РЕКОМЕНДАЦІЇ

- **ЗАОХОЧУЙТЕ** підвищення енергоефективності житла, а також громадських будівель шляхом модернізації та кращої теплоізоляції.
- **ПРОСУВАЙТЕ** підвищення енергоефективності житла, а також громадських будівель шляхом модернізації та кращої теплоізоляції.
- **ОБИРАЙТЕ** підрядників, які використовують екологічні матеріали, як-от вуглецево-нейтральний цемент, і будують сталі будівлі з використанням матеріалів зі старих будівель.
- **ЗБІЛЬШУЙТЕ** кількість зелених насаджень у вашому муніципалітеті чи регіоні, висаджуючи дерева, створюючи або розширюючи паркові зони.
- **ПРОСУВАЙТЕ** сади на даху, доступні для людей, які проживають у будинку, не лише для звичайних рослин, але також як пасіка або сади для вирощування їжі, щоб просувати домашні та місцеві продукти.
- **РОЗВИВАЙТЕ** доступні об'єкти для вирощування їжі, які використовують відновлювані джерела енергії, як-от світлодіодні світильники, що живляться від сонячних батарей.
- **РЕСТАВРУЙТЕ** будівлі, які мають більше зелені, наприклад, будівлі, на зовнішніх стінах яких є рослини, або центри міст, де більше зелені.

**ЗАЙНЯТІСТЬ,
ІНКЛЮЗІЯ ТА
СТАЛА ЕКОНОМІКА**

ВИЗНАЧЕННЯ

Наявність зеленої економіки може створити кращі робочі місця, сприяючи соціальній інклюзії та виводячи людей із бідності. Зелена економіка визначається як «ресурсоефективна та соціально інклюзивна економіка з низькими викидами вуглецю»³⁷. Як зайнятість, так і соціальна інклюзія мають бути всебічно пов'язані з будь-якою стратегією сталого розвитку. Працевлаштування є викликом не лише для суспільства, але й для довкілля. Створення сталої економіки означає створення робочих місць для побудови кращого та більш сталого та інклюзивного для всіх людей майбутнього. Сталі економіки є локальними, а також покладаються на державно-приватне партнерство, де спільною метою є створення економічних можливостей для всіх зі спільним процвітанням.

Усі практики в цьому розділі стосуються створення можливостей для працевлаштування та, в більш загальному плані, кліматичних ініціатив, які охоплюють усіх членів суспільства, включаючи тих, хто є найменш привілейованими, і, наприклад, екологічних робочих місць.

Ви знали?

Концепція зеленого зростання

Зелене зростання означає сприяння економічному зростанню та розвитку, одночасно продовжуючи охороняти ресурси та надавати екологічні послуги для нашого благополуччя. Завдяки зеленій політиці ми можемо мати більше кращих робочих місць, які не шкодять довкіллю.

Хоча в деяких секторах робочі місця можуть бути втрачені, нові можливості компенсують це з надлишком. Наприклад, на кожне робоче місце, ліквідоване в енергоємних і забруднюючих галузях промисловості, будуть створені робочі місця в нових «зелених» секторах, як-от відновлювані джерела енергії.

АЛЬЯНС У СФЕРІ ЗАЙНЯТОСТІ ТА ДОВКІЛЛЯ (ALLIANCE EMPLOI-ENVIRONNEMENT) – БРЮССЕЛЬ (БЕЛЬГІЯ)³⁸

 Населення: 174 383

Покращення довкілля може стати джерелом створення робочих місць. Саме для досягнення цієї мети у 2010 році уряд Брюсселя створив Alliance Emploi-Environnement (Альянс у сфері зайнятості та довкілля) (АЕЕ) – комплексний підхід, що передбачає спільну участь, спрямований на просування покращення довкілля як рушійної сили економічного зростання та створення робочих місць для жителів Брюсселя.

АЕЕ підтримав розробку 200 ініціатив у чотирьох перспективних секторах економіки: стале будівництво (з 2011 року), вода (з 2012 року), стале харчування, ресурси та відходи (з 2013 року). Загальний бюджет, виділений на впровадження АЕЕ, склав 23 мільйони євро за чотири роки його впровадження (2011–2014 роки). Напрямки сталого будівництва, води, ресурсів, відходів та сталого харчування отримали вигоду від приблизно 60, 20, 10 та 10% цього бюджету відповідно. АЕЕ переслідує три цілі:

- ▶ створювати робочі місця для мешканців Брюсселя, зокрема для менш кваліфікованих людей;
- ▶ відродити економіку Брюсселя шляхом стимулювання певних перспективних секторів з погляду економічної діяльності та зайнятості та шляхом підтримки їхнього розвитку для переходу до більшої сталості та конкурентоспроможності; а також
- ▶ покращити екологічний баланс Брюссельського регіону.

Оцінка АЕЕ, проведена наприкінці 2014/початку 2015 року, підкреслила актуальність поставлених цілей і корисність започаткованої динаміки, а також загальну готовність різних учасників продовжувати цю ініціативу, хоч і з деякими покращеннями.

Зв'язатися з нами

Управління з охорони довкілля Брюсселя, авеню дю Пор, 86С/3000, Брюссель, 1000
+32/(0)27 75 75 75

ІНКЛЮЗИВНИЙ ПЛАН МІСЦЕВОГО УПРАВЛІННЯ ВІДХОДАМИ – ЧАЄТИНА (СЕРБІЯ)

 Населення: 14 745

Відкритий діалог щодо підходів до місцевого управління відходами дає можливість включити та залучити численні голоси мешканців та туристів. Муніципалітет Чаєтина підготував план місцевого управління відходами на період 2019–2028 роки³⁹ з головною метою створення постійних і сталих умов для забезпечення якісного довкілля для громадян і всіх відвідувачів. План вносить значні зміни в концепцію утилізації всіх видів відходів, що утворюються в міській, сільській, туристичній і транзитній частині муніципалітету. У цьому плані були враховані всі особливості муніципалітету Чаєтина та пропозиції, отримані у відкритому діалозі з великою кількістю зацікавлених груп, жителів та туристів.

План управління відходами муніципалітету Чаєтина зосереджений на запобіганні утворенню відходів, безпечному поводженні з усіма видами відходів і повторному використанні відходів як ресурсу. Зміни, які він вносить, стосуються розвитку комунальної інфраструктури, закупівлі комунального обладнання, розробки технологічних процедур утилізації всіх видів відходів, врахування звичок усіх учасників утворення та утилізації відходів, а також розподіл обов'язків усіх зацікавлених осіб, особливо у зв'язку з підвищенням персональної відповідальності та відповідальності юридичних осіб. Під час розробки проекту відповідальна група визначила та врахувала думки всіх зацікавлених сторін. Вони охопили різні категорії населення: пенсіонери, громадяни місцевої громади, асоціації громадян, представники асоціацій жінок, готелів і ресторанів на горі Златибор, представники місцевих громад, представники переробників і виробників м'яса, діти початкової та середньої школи, а також батьки дітей шкільного та дошкільного віку. Кожен воркшоп давав нові знання про те, що громадяни думають про наявну систему управління відходами, а також їхні погляди на первинний відбір побутових відходів у місці їхнього виникнення. Усі зібрані дані стали серйозною основою для розробки плану. Сільські місцеві громади були дуже активними в дискусіях про те, як збирати відходи зі своїх територій, що сприяло плану, який передбачає два різні способи збору та первинного відбору відходів у місці їхнього виникнення, один – у сільській місцевості, а інший – у міському середовищі. Проект був представлений представникам місцевих громад, індустрії туризму, працівникам державного сектору, дітям шкільного віку, а також працівни-

кам комунального підприємства «Златибор» (Zlatibor), яке охоплює більшість видів діяльності. Після прийняття плану місцевого управління відходами була підготовлена брошура⁴⁰, яка узагальнює основну інформацію про зміст цього стратегічного документа та розповсюджується серед усіх користувачів комунальних послуг, з новими планами у сфері управління відходами.

Зв'язатися з нами

Віра Благоєвич, Керівниця комунальної служби, КП «Златибор», Частина (Сербія)
vera.blagojevic1983@gmail.com

ПРОГРАМА СУСІДСТВА «ПОВІЛЬНЕ МІСТО» (CITTASLOW)⁴¹ – ІЗМІР (Туреччина)

Населення: 3 024 000

Метою Програми сусідства «Повільне місто», розробленої разом зі столичним муніципалітетом Ізмір та Міжнародною асоціацією «Повільне місто», є децентралізація основних товарів і послуг у мегаполісах, а також підвищення стійкості та самодостатності районів. Програма спрямована на створення «повільного міста» у мегаполісі, де люди зможуть насолоджуватися життям, зустрічатися один з одним, брати участь у культурних і спортивних заходах, а також жити здоровим і безпечним життям. Пандемія Covid-19 продемонструвала неадекватність багатьох систем і структур. Ця пандемія пролила світло на центральну роль міського життя та дизайну, необхідність подорожувати на великі відстані, щоб вижити в повсякденному житті, дефіцит зелених насаджень і громадських місць, орієнтованих на людей. Програма сусідства «Повільне місто» розпочнеться з трьох пілотних мікрорайонів в Ізмірі. Столичний муніципалітет Ізмір співпрацює з місцевими університетами, громадянським суспільством і жителями.

Програма сусідства «Повільне місто» має наступні п'ять основних цілей.

- ▶ Залучення громадськості: передбачається, що жителі мікрорайону беруть участь не лише в процесах прийняття рішень, але й у міському проєктуванні. Необхідно забезпечити участь кожного громадянина без дискримінації в культурних, мистецьких і спортивних заходах.
- ▶ Взаємодія: громадські місця будуть переплановані для зустрічей та організації заходів мешканцями мікрорайону.

- ▶ Здоров'я та безпека: околиці стануть безпечнішими відповідно до уявлення мешканців про безпеку, а стандарти охорони здоров'я будуть підвищені за допомогою комплексних і профілактичних практик.
- ▶ Ідентичність міста: урбаністична ідентичність міста буде посилена, щоб підвищити соціальну згуртованість і поширити соціальну обізнаність. Через відкриті майстерні з місцевими продуктами, де базуватимуться традиційні ремісники, дух сусідства та традиції будуть передаватися новим поколінням.
- ▶ Багатофункціональність: однофункціональні райони будуть перетворені на райони, які матимуть торговців, можливості працевлаштування, культурні, мистецькі та спортивні функції, а також основні товари та послуги для людей.

Зв'язатися з нами

Мерт Тюркбен, столичний муніципалітет Ізмір (Туреччина)
 +90/53 17 79 34 10
 mertturkben@izmir.bel.tr

КЛІМАТИЧНИЙ АЛЬЯНС МІЖ ЗЕМЛЕЮ БАДЕН-ВЮРТЕМБЕРГ ТА КОМПАНІЯМИ ЗАДЛЯ ЗЕЛЕНОЇ ТА СТАЛОЇ ЕКОНОМІКИ – БАДЕН-ВЮРТЕМБЕРГ (НІМЕЧЧИНА)

 Населення: 11 070 000

Захист клімату є центральною глобальною проблемою XXI століття. Економіці належить особлива роль і відповідальність. Як один із провідних економічних регіонів Європи, земля Баден-Вюртемберг хоче відігравати новаторську роль у захисті клімату за допомогою Кліматичного альянсу землі Баден-Вюртемберг, партнерства між державою та компаніями. Наприклад, 14 жовтня 2020 року ландтаг землі Баден-Вюртемберг ухвалив «Акт про подальший розвиток захисту клімату в землі Баден-Вюртемберг», поправку до Закону про захист клімату, яка передбачає підписання Міністерством довкілля угоди про захист клімату на добровільній основі з компаніями, які таким чином можуть документувати свої зусилля щодо захисту клімату.

Ці угоди про захист клімату є частиною кліматичного альянсу землі Баден-Вюртемберг. Крім того, компанії отримують підтримку та супровід на шляху до повної кліматичної нейтральності через супутню стратегію захисту клімату «Компанії реалізують захист клімату».

Якомога більше компаній у землі Баден-Вюртемберг повинні систематично та структуровано впроваджувати корпоративний захист клімату та значно скорочувати викиди парникових газів. Усім корпоративним цільовим групам (початківцям, залученим компаніям та піонерам) пропонуються нові, індивідуальні концепції підтримки, комунікації та нетворкінгу. Таким чином підтримується стале та кліматично нейтральне економічне зростання, водночас зберігаючи продуктивність і конкурентоспроможність. Додаткову інформацію можна знайти на сайті: www.klimabuendnis-bw.de.

Зв'язатися з нами

Штефан Бем, магістр права, Заступник керівника Відділу з питань Європейського Союзу та петицій, Ландтаг землі Баден-Вюртемберг, Конрад-Аденауер-Штрассе, 3, Штутгарт, 70173
+49/(0)711 20 63-357 • stefan.boehm@landtag-bw.de

ГРОМАДЯНИ ІНВЕСТУЮТЬ У ВІДНОВЛЮвану ЕНЕРГЕТИКУ – ЕЙНДГОВЕН (НІДЕРЛАНДИ)

 Населення: 355 889

Місто Ейндговен прокладає шлях до більш сталого майбутнього, прагнучи стати енергетично нейтральним до 2045 року. Для досягнення цієї амбітної мети місто підтримує, мотивує та надихає громадян інвестувати у місцеве виробництво відновлюваної енергії. Ейндговен заохочує участь своїх громадян у громадських кооперативах з відновлюваної енергії, як-от регіональний кооператив «Зелена енергія завтра» (MorgenGroeneEnergie).

Кооператив «Зелена енергія завтра» був заснований у 2011 році в сусідньому місті Нуенен двома громадянами. За два роки він розширився до понад 500 членів і поширився на кілька сусідніх міст (включаючи Ейндговен). Її члени виробляють енергію, яку вони споживають, за допомогою невеликих установок з відновлюваної енергії. Прибутки або надбавки кооперативу використовуються для зниження рахунків членів за електроенергію та фінансування нових проєктів з відновлюваної енергетики. Члени спільно приймають рішення про нові проєкти та інвестиції.

Місто Ейндговен тісно співпрацює з кооперативом «Зелена енергія завтра», щоб дозволити своїм громадянам брати активну участь у виробництві та постачанні енергії. Мешканці мікрорайону Бліксембош у центрі Ейндговена першими скористалися новим правилом оподаткування, яке передбачає податкові відрахування за спільно вироблену відновлювану енергію в мікрорайонах споживачів. Місто Ейндговен забезпечило дах громадського центру Бліксембоша, а кооператив «Зелена енергія завтра» побудував на ньому сонячний парк. Проєкт фінансували жителі Бліксембоша та прилеглих

районів. Кожен мешканець мав можливість придбати одну або кілька із 228 сонячних панелей, встановлених на даху центру, і таким чином виробляти енергію, яку він споживає. Ейндговен прагне бачити в місті більше дахових сонячних парків і намагається мотивувати жителів інших районів інвестувати в подібні проєкти.

Місцева влада може ефективно сприяти інвестиціям громадян у виробництво відновлюваної енергії. Вона може зменшити витрати та ризики інвестицій, пропонуючи громадські дахи для встановлення систем відновлюваної енергії. Влада може підвищити обізнаність громадян про те, що таке кооператив з відновлюваної енергії та як він працює, через свій вебсайт, інформаційні заходи та пілотні проєкти. Вона також може поширювати досвід, отриманий пілотними проєктами, шляхом випуску посібників.

Зв'язатися з нами

Яннеке Картаус, Відділ з питань теплопередачі в муніципалітеті Ейндговен
j.karthus@eindhoven.nl

Кооператив «Зелена енергія завтра»: <https://www.morgengroeneenergie.nl/>

ІНКЛЮЗИВНА ЗАЙНЯТИСТЬ ЧЕРЕЗ СТАЛІ ДЕРЖАВНІ ЗАКУПІВЛІ – РЕНН (ФРАНЦІЯ)⁴²

Населення: 354 000

Метрополія Ренна використовує соціальні положення в державних закупівлях для своєї діяльності з утилізації відходів, щоб подолати тривале безробіття серед малокваліфікованих людей. Такий підхід дозволяє налагодити партнерські відносини з соціальними підприємствами та веде до програм із соціальною доданою вартістю. Міська адміністрація вирішила створити спеціальну команду «guichet unique des clauses sociales» (єдиний центр соціальних положень), яка працює в усіх департаментах міста як єдиний контактний пункт і допомагає додавати соціальні положення до закупівель у місті. Це призвело до поступової зміни поглядів різних відділів міста на закупівлі. Як наслідок, місто тепер має міцне внутрішнє партнерство, особливо між відділами управління відходами, громадськими просторами та соціальними службами, які розробили ряд соціально корисних проєктів у сфері управління відходами та утримання зелених насаджень.

Одним із прикладів проєкту, який впливає із соціальних положень у політиці державних закупівель, є тендер на переробку відходів, проведений соціальним підприємством під назвою La Feuille d'Erable. Компанія відповідає за збір та переробку міського сміття. У рамках тендеру La Feuille d'Erable

також проводить програму «Повернення до роботи». Людей, які стикаються з перешкодами при працевлаштуванні, приймаються на роботу на термін від шести до 24 місяців і отримують додаткове навчання, профорієнтацію та допомогу в пошуку роботи. La Feuille d'Erable отримує державну субсидію на покриття додаткових витрат, пов'язаних з навчанням, і ставить більшу частку управлінського персоналу на програму «повернення до роботи».

Соціальні положення в державних закупівлях метрополії Ренна сприяють підтримці місцевих соціальних підприємств, які щорічно допомагають від 500 до 1000 людей повернутися на ринок праці. La Feuille d'Erable щороку наймає приблизно 50 людей за програмою «повернення до роботи». Працюючи у Feuille d'Erable, бенефіціари розвивають нові навички, які можна передавати, наприклад, водіння вантажівки з бортовим комп'ютером, сортування сміття або навички обслуговування клієнтів. У результаті близько 60% бенефіціарів щороку можуть повернутися до роботи або почати подальше навчання. Приклади постійної роботи, яку люди знаходять, включають водіння вантажівки, підготовку вантажів зі складів або у промислових виробничих ланцюгах.

Зв'язатися з нами

Наталі Райт, Фахівчиня з соціальної та солідарної економіки Департаменту економіки, зайнятості та інновацій, метрополія Ренна (Франція)
n.wright@agglo-rennesmetropole.fr
<https://www.feuille-erable.fr/>

ЕКОЛОГІЗАЦІЯ РАДИ ТА ПІДВИЩЕННЯ МОЖЛИВОСТЕЙ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ – ГЛАЗГО (СПОЛУЧЕНЕ КОРОЛІВСТВО)

 Населення: 1 673 000

Глазго надає можливості працевлаштування в зеленому секторі людям з низьким профілем працевлаштування через схему стажування в міській раді. Ця схема також є вигідною для ради, оскільки вона є нейтральною щодо витрат, а економія від скорочення викидів вуглецю в раді компенсує витрати на працевлаштування. Схема зелених наглядців – це програма стажування в рамках Команди управління викидами вуглецю (СМТ) міської ради. Вона спрямована на підвищення кваліфікації та досвіду людей, які були безробітними протягом тривалого часу; молоді люди, які рано залишили школу, молоді люди, які не здобувають освіти, не навчаються чи не працюють (NEETs), а також люди, які нещодавно звільнилися зі Збройних сил, які потребують підтримки в переході на роботу поза армією. Вона також забезпечує раду мотивованим персоналом для її проєктів зі скорочення вуглецю.

Програма наймає людей як зелених наглядачів для роботи над різними проєктами екологізації та сталого розвитку в основних службах ради та зовнішніх організаціях (ALEO). Ця схема передбачає працевлаштування осіб за строковими контрактами на термін до одного року, що розглядається як крок до подальшого працевлаштування. Зелена економіка постійно зростає, і в Глазго вже є найвища концентрація робочих місць у сфері відновлюваної енергетики в Шотландії. Ця схема є інвестицією в майбутнє, оскільки вона допомагає безробітним скористатися новими можливостями працевлаштування.

Міська рада Глазго також платить зеленим наглядачам прожитковий мінімум. Це перспективна тенденція у Великобританії. Зростає кількість місцевих органів влади, які платять понад мінімальну заробітну плату, яка наразі є недостатньою для покриття витрат на проживання. Рада натомість використовує прожитковий мінімум як мінімальний орієнтир, який розраховується відповідно до базової вартості життя у Великобританії. Це гарантує якісне працевлаштування. Наглядачі проходять двотижневу вступну програму навчання, яка включає введення в роботу ради та її цілі щодо скорочення викидів вуглецю. Учасники також навчаються користуватись програмним забезпеченням ради з енергоменеджменту, проводити дослідження у сфері енергії та відходів і писати аудиторський звіт. Було також створено спеціальну структуру управління, включаючи менеджера з кадрів для нагляду за програмою та забезпечення індивідуальних потреб людей. Роль керівника передбачає наймання зелених наглядачів, їхнє навчання, ефективну координацію їхніх запитів на підтримку та розгортання, регулярні зустрічі з наглядачами, перевірку їхньої роботи та відстеження заощаджень.

Зв'язатися з нами

Ендрю Моует, Головний фахівець з управління викидами вуглецю, Міська рада Глазго (Сполучене Королівство)
andrew.mouat@glasgow.gov.uk

«#MERTZIG4ALL-GEMEINWOHL» (ЕКОНОМІКА ЗАГАЛЬНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ) – МЕРЦИГ (ЛЮКСЕМБУРГ)

 Населення: 2 293

Цікавий приклад моделі цілісної сталого економіки можна побачити у муніципалітеті Мерциг у Люксембурзі. Проєкт «#Mertzig4all- Gemeinwohl» (Економіка загального благополуччя) базується на економічній моделі австрійського вченого Крістіана Фельбера. Мерциг є першим муніципалітетом у Люксембурзі, який залучився до впровадження цієї моделі

на практиці. Ця модель «економіки для загального блага» охоплює різноманітні дії, у центрі яких стоїть політика цінностей: людська гідність, рівне ставлення, солідарність, соціальна справедливість і згуртованість, екологічна сталість, демократична участь у прийнятті рішень. Деякі зі сфер діяльності цієї політики включають: захист довкілля в ланцюгах поставок, екологічну відповідальність фінансової політики, сприяння екологічній поведінці, екологічну сталість у громаді та відповідальність за вплив на довкілля.

Муніципалітет вживає різноманітних заходів, щоб гарантувати, що економічна модель веде не лише до процвітання, але й до довголіття громади, маючи на передньому плані цілі соціального та сталого розвитку. Серед іншого, влада Мерцига розробила інструкції щодо екологічних закупівель, які будуть опубліковані на їхньому вебсайті. Вони віддають перевагу закупівлі продуктів, які мають екологічне маркування або сертифікацію, також для використання в їдальні муніципальної школи. Муніципалітет також враховує екологічні критерії в процесі фінансування та бюджетування, причому 66% поточних інвестицій включають міркування у сфері екології та сталого розвитку. До того ж муніципалітет прагне просувати та відстоювати екологічні податки й збори, щоб вони слугували керівним інструментом для сприяння екологічно свідомій поведінці громадян та підприємств. Багато інших ініціатив, викладених у звіті Mertzig4all, зосереджені на службовцях муніципалітету. Наприклад, надаючи стимули для збільшення використання велосипедів, муніципалітет намагається зробити поїздки працівників на роботу більш екологічною. Завдяки іншим зусиллям проєкт намагається прищепити загальну екологічно відповідальну культуру, коли йдеться про дієту та харчування, управління відходами, захист біорізноманіття та мінімізацію негативного впливу на клімат. Ініціативи детально викладені у звіті муніципалітету (французькою або німецькою мовами) тут: <https://www.mertzig.lu/mertzig4all/gemeinwohl/>

Зв'язатися з нами

Аендер Шредер, Секретар муніципалітету Мерциг (Люксембург)
aender.schroeder@mertzig.lu
+352/83 82 44-311

РЕКОМЕНДАЦІЇ

- **ОБИРАЙТЕ** місцеві компанії для надання державних послуг у вашому муніципалітеті чи регіоні.
- **ПОКРАЩУЙТЕ** систему управління відходами у вашому муніципалітеті чи регіоні, наприклад, заохочуючи переробку та надаючи чіткі інструкції для громадян щодо правильного сортування своїх відходів.
- **СПІВПРАЦЮЙТЕ** з місцевими компаніями та супроводжуйте їх на шляху до сталого розвитку.
- **ЗАОХОЧУЙТЕ** участь громадян у розробці та реалізації проєктів, наприклад, через консультації з громадськістю або методи дорадчої демократії на перших етапах планування проєктів.
- **СПРИЯЙТЕ** створенню робочих місць у зеленому секторі.
- **ПРАЦЕВЛАШТОВУЙТЕ** людей, які перебувають у нестабільному становищі, у сталий місцевий бізнес – наприклад, створіть центр переробки скла, куди працевлаштовуйте лише безпритульних/людей у нестабільному становищі.

ПІДВИЩЕННЯ ОБІЗНАНОСТІ ТА ОСВІТА

ВИЗНАЧЕННЯ

Підвищення обізнаності про довкілля та зміну клімату має вирішальне значення для створення простору, де кожен може бути залучений до цієї проблеми. Це стосується всіх зусиль місцевих і регіональних органів влади щодо взаємодії з громадянським суспільством та окремими людьми щодо кліматичних цілей, інформування громадськості про глобальні загрози довкіллю та можливі стратегії пом'якшення наслідків, а також ширших кампаній з підвищення обізнаності, які були об'єднані у цьому розділі.

Підвищення екологічної обізнаності є ключовим не лише для майбутніх поколінь, але й для нинішніх, які можуть діяти відповідно та вносити зміни. Інформування людей про важливість та нагальність захисту довкілля є єдиним способом створити глобальну та скоординовану відповідь. У цьому розділі ми зібрали кілька прикладів належних практик, щоб підвищити обізнаність у цьому питанні.

Зрештою, не можна недооцінювати важливість підвищення обізнаності через усі платформи, які мають у своєму розпорядженні місцеві та регіональні органи влади. Завдяки інформаційно-просвітницькій діяльності міста можуть створювати поінформовані громади, які усвідомлюють загрози довкіллю та знають про можливі заходи щодо пом'якшення наслідків, яких вони можуть вжити індивідуально. Водночас цей розділ має на меті розглянути зусилля місцевих і регіональних політичних діячів щодо взаємодії з громадянським суспільством і громадянами та формування екологічно відповідальних громадян.

Індивідуальна відповідальність у боротьбі зі зміною клімату – це також те, на що варто звернути увагу в зусиллях місцевих органів влади. Місцеві органи влади самостійно не можуть розв'язати всі питання. Завдяки своїй близькості до громадян місцеві органи влади мають унікальні можливості для взаємодії з ними, виховання індивідуальної відповідальності, екоцентричного підходу, що пов'язує покоління, та обізнаності про клімат, таким чином поділяючи зусилля із захисту довкілля.

Пам'ятайте!

Було опубліковано багато рекомендацій, щоб допомогти містам і регіонам боротися зі зміною клімату. Наприклад, Керівництво з адаптації до зміни клімату в містах.

У ньому містяться вказівки для міст, особливо в країнах, що розвиваються, щодо пом'якшення впливу зміни клімату та досягнення сталого розвитку.

ІГРОВІ МАЙДАНЧИКИ: КЛАСНА КІМНАТА З БІОРИЗНОМАНІТТЯ – КОПЕНГАГЕН (ДАНІЯ)⁴³

Населення: 602 481

У 2011 році Копенгаген підготував стратегію біорізноманіття під назвою «Кімната природи – стратегія біорізноманіття». Частиною цієї загальної стратегії було забезпечення дитячих майданчиків, розташованих у неблагополучних районах, просвітницьким персоналом, який навчатиме та направлятиме дітей, батьків та відвідувачів щодо захисту біорізноманіття.

У Копенгагені є кілька ігрових майданчиків, на яких протягом дня присутній просвітницький персонал. П'ять із цих ігрових майданчиків беруть участь у проєкті «Детективи природи» та пропонують дітям та їхнім батькам, а також установам навчальні матеріали про природу. На ігрових майданчиках діти можуть пізнавати природу та досліджувати оточення. Ігрові майданчики, наприклад, розташовані в неблагополучних районах, де багато громадян мають обмежені знання про природу і рідко пересуваються в інші місця, окрім свого власного сусідства. Проєкт викликав великий інтерес, і місцева прихильність і відданість є життєво важливими для виживання проєкту.

[Зв'язатися з нами](#)

Еспер Крістенсен, Міський голова з питань дітей та молоді, Міська рада Копенгагена (Данія)
+45/33 66 33 66
<https://international.kk.dk/>

ПРОГРАМА БЕЗПЕРЕРВНОГО НАВЧАННЯ СТАЛОГО СПОСУБУ ЖИТТЯ ЯК ПЛАТФОРМА ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОБІЗНАНОСТІ – ВАЛМІЄРА (ЛАТВІЯ)

Населення: 24 868

З осені 2018 року Валмієрська інтегрована бібліотека спільно з муніципалітетом Валмієри організовує неформальний навчальний курс під назвою «Збалансоване життя: довкілля, людина, суспільство», який став платформою для освіти, дебатів і питань, ініціатив і контактів у сфері сталого розвитку. Це одна з місцевих відповідей Валмієри на глобальну увагу до сталого розвитку.

Курс охоплює різні теми, пов'язані зі сталим способом життя, що дозволяє його учасникам брати участь, навчати та надихати змінювати свої звички у безкоштовний та простий спосіб.

Курс є ліцензованою програмою неформальної освіти, яка проходить третій сезон 2021/22. Кожного сезону практика складається з п'яти уроків на місяць щосуботи. Кожного сезону практика складається з п'яти уроків, які проходять раз на місяць щосуботи. Темі змінюються залежно від місцевих проблем, зберігаючи загальну структуру курсу щодо сталого розвитку, довкілля, фізичного та психічного здоров'я людини, збереження довкілля та природи, взаємозв'язків та впливу на життя кожної людини. У перші два сезони курсу було понад 135 учасників, багато з них отримали додаткову цінність від живих дискусій і зустрічей з іншими однодумцями.

[Зв'язатися з нами](#)

Крістін Кін, Заступниця директора Валмієрської інтегрованої бібліотеки
+371/64 25 08 30 | kristine.kine@vcb.valmiera.lv

ЗЕЛЕНІ ЧЕТВЕРГИ – МОНАКО (МОНАКО)

Населення: 38 350

Протягом останніх трьох років мерія Монако організувала Зелені четверги, серію конференцій і дебатів для громадськості на основні теми довкілля та сталого розвитку. Один четвер на місяць представників установ і асоціацій Монако, які займаються проблемами довкілля, запрошували, щоб розповісти про екологічні заходи, які здійснюються в князівстві. Цю ініціативу започаткував муніципальний депутат у рамках екологічної політики, яка проводиться в мерії Монако.

Представляючи різні теми, як-от мобільність і громадський транспорт, збір відходів і забруднення в містах, екологічно відповідальний шопінг, енергоефективність і відновлювані джерела енергії, зустрічі Зеленого четверга прагнули покращити індивідуальну та колективну обізнаність щодо сталого розвитку та довкілля. Водночас міська рада регулярно організовує семінари для підвищення обізнаності громадськості, зокрема щодо важливості сортування, зменшення харчових відходів тощо, а також плакатні кампанії (цифрові) у місті з позитивними повідомленнями та плакатні кампанії в шкільних їдальнях аби підвищити обізнаність молоді про харчові відходи.

Щоб досягти цілей, поставлених Національним пактом про енергетичний перехід (PNTE), всі одноразові вироби з пластику були ліквідовані в ратуші

та на муніципальних заходах, зокрема завдяки використанню екологічно чистих стаканів.

Ця ініціатива завершилася у 2020 році. Ці три роки обмінів дозволили об'єднати численних посередників інституцій та асоціацій з місцевим населенням і муніципальним персоналом. Основними темами цих обмінів у Зелений четвер були харчові відходи та управління відходами, зокрема одноразовим пластиком. Як наслідок, вони були скасовані в установі.

Цей досвід також призвів до змін в муніципалітеті як всередині, у вигляді створення комітету з направлень, який збирається регулярно, так і зовні, у вигляді кількох ініціатив, розроблених для громадськості, а також семінарів з підвищення обізнаності та повідомлень на цю тему через різні засоби масової інформації (соціальні мережі, публічні демонстрації, громадський огляд) та співпраці з інституційними або асоційованими партнерами Монако.

Зв'язатися з нами

Жером Боннін, Редактор, Служба комунального господарства – з питань торгівлі та ринків, Монако
jbonnin@mairie.mc

ВИГАДКА

Переробка не є економічно-або енергоефективною.

ФАКТ

Переваги переробки для планети очевидні. Переробка алюмінієвих банок заощаджує 95% енергії, необхідної для виготовлення нових

банок із сировини. Переробка сталевих і жерстяних банок заощаджує від 60 до 74%; переробка паперу заощаджує близько 60%; а переробка пластику та скла заощаджує близько однієї третини енергії порівняно з виготовленням цих виробів із первинних матеріалів.

Переробка також є динамічною галуззю з конкуренцією та постійними інноваціями. У багатьох випадках переробка справді може бути чистою позитивною фінансовою вигодою. І це створює робочі місця: більше робочих місць з вищим рівнем доходу створюється завдяки переробці відходів, ніж у порівнянні з захороненням або спалюванням відходів.

Джерела: Браян Кларк Говард, 5 розвіяних міфів про переробку (nationalgeographic.com); Створення робочих місць завдяки переробці – Європейське агентство з охорони довкілля (europa.eu).

КЛІМАТИЧНІ ЛЕКЦІЇ ТА КОНКУРСИ В РАЙОННИХ ШКОЛАХ – РАЙОН ЕРЖЕБЕТВАРОШ, БУДАПЕШТ (УГОРЩИНА)

 Населення: 49 700

Район Ержебетварош досягне значних результатів у скороченні викидів і адаптації до зміни клімату до 2030 року, об'єднавши місцевих жителів, працівників і відвідувачів. Частина дій району щодо пом'якшення наслідків охоплює проведення серії лекцій і конкурсів з питань клімату в школах району.

Перша частина акції – це серія інформаційних лекцій про захист клімату, організованих для вчителів і вихователів дитячих садків і шкіл Ержебетвароша, які є основними посередниками знань для дітей, тому їхня підготовка є особливо важливою. Друга частина акції включає шкільні конкурси та вікторини в школах Ержебетвароша (мінімум 10 шкіл). Управління змаганнями буде відповідальністю професіоналів і викладачів, які пройшли підготовку в першій частині. Округ має на меті скоротити викиди від енергопостачання та експлуатації будівель, підвищити енергоефективність будівельного фонду в усіх секторах, розширити використання відновлюваних джерел енергії та зменшити вразливість, а також викиди від транспорту шляхом просування екологічно чистих видів транспорту та зменшення автомобільного трафіку. Район підвищить адаптивність вразливих соціальних груп до спеки та знизить уразливість елементів місцевої транспортної, технічної та екологічної інфраструктури.

[Зв'язатися з нами](#)

Чаба Тот, Керівник Кабінету з питань захисту клімату та сталого розвитку,
Район Ержебетварош, Будапешт (Угорщина)
+36/1462-32 51
toth.csaba@erzsebetvaros.hu

ЛЕКЦІЇ, СЕМІНАРИ ТА РОЗВИТОК СПРОМОЖНОСТІ ЩОДО ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ – БОНН (НІМЕЧЧИНА)⁴⁴

 Населення: 327 258

Місто Бонн розробило низку проєктів для підвищення видимості та обізнаності про ЦСР. Серед іншого, місто пропонує тренінги для міського персоналу та серії лекцій і семінарів, відкритих для його громадян, як частину своєї пропозиції освіти дорослих, і воно розробило кампа-

нію «Дні ЦСР». Школярі також залучені до кліматичної освіти завдяки «кліматичному посвідченню» (Klimaführerschein).

Програма розвитку спроможності, яку проводить Бонн, спрямована на весь персонал шляхом проведення регулярних семінарів з різних аспектів ЦСР і зв'язку з муніципальними завданнями. Ця навчальна програма також посилює міжвідомчий обмін. Цікаво, що Бонн також ініціював процес тендеру на етично вироблений робочий одяг для своїх працівників у відділі парків і садів⁴⁵.

Бонн також постійно пропонує лекції та семінари з ЦСР через свій Центр освіти дорослих, звертаючись до іншої ЦСР кожні шість місяців. Започаткована у 2018 році на тему «17 днів для 17 цілей», кампанія «Дні ЦСР» об'єднує багато ініціатив та організацій і представляє приклади реалізації ЦСР у Бонні. Завдяки численним подіям, таким як велосипедні тури до сталих проєктів, поетичні конкурси ЦСР і паб-вікторини, він спрямований на посилення підтримки процесу реалізації. Фонд «Амбасадори клімату Бонна» пропонує курси кліматичної освіти для дітей молодшого шкільного віку, що дозволяє їм отримати своє «кліматичне посвідчення». До кінця травня 2018 року більше ніж 8000 дітей стали кліматичними амбасадорами⁴⁶.

Зв'язатися з нами

Федеральне місто Бонн, Берлінер Плац, 2, Бонн, 53103

+49/22 87 70

Сталий Бонн. | Федеральне місто Бонн

ПЕДАГОГІЧНІ РЕСУРСИ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВИТИ – ЄВРОМЕТРОПОЛІЯ СТРАСБУРГА (ФРАНЦІЯ)⁴⁷

 Населення: 284 677

Єврометрополія Страсбурга заохочує екологічну освіту як інструмент для підвищення індивідуальної обізнаності громадян та їхньої активної мобілізації. Місто надає фасилітаторам, вчителям, батькам і керівникам проєктів інструменти, поради та інформацію, щоб допомогти їм виконувати екологічні освітні та просвітницькі проєкти.

Зіткнувшись із кліматичними, екологічними, соціальними та економічними викликами, Єврометрополія Страсбурга прагне інтегрувати принципи сталого розвитку в усі свої політики. Одним із головних завдань є зменшення екологічного сліду території мегаполіса шляхом об'єднання ініціатив усіх його учасників.

Екологічна освіта є одним із головних інструментів на службі цієї амбіції.

Єврометрополія Страсбурга пропонує три види діяльності:

- ▶ надання інструментів і підтримка для впровадження освітніх програм з екологічної обізнаності;
- ▶ безкоштовні відвідування місць: станції очищення стічних вод, сортувальні центри та центри переробки зелених відходів тощо, які дають багато можливостей для освіти та підвищення обізнаності про довкілля, у конкретний та оригінальний спосіб;
- ▶ партнерство з місцевими асоціаціями для заохочення та підтримки ініціатив у сфері екологічної освіти.

Каталог освітніх ресурсів доступний на вебсайті міста, щоб ознайомитися зі списком доступних освітніх інструментів. Місто безкоштовно надає освітні засоби, розроблені у партнерстві з національною системою освіти та спрямовані на підвищення обізнаності дітей молодшого віку про дбайливе ставлення до довкілля. Фасилітатор може супроводжувати вчителів перед заходами, щоб надати їм загальні знання щодо обраної теми, а також навчити їх використання навчального матеріалу.

На вебсайті міста також представлено перелік асоціацій, які пропонують заходи для висвітлення різних тем (біорізноманіття, вода, енергія, клімат, відходи, екологічне громадянство) для всіх типів громадськості: школярів, молодих людей, широкої громадськості.

Зв'язатися з нами

Анн-Лор ЕКЕЛЬ, Відділ комунікацій з питань екологічної освіти,
парк де л'Етуаль, 1, Страсбург Седекс, 67076
+33/(0)3 68 98 69 74
anne-laure.heckel@strasbourg.eu

Ви знали?

На ланцюги поставок худоби припадає 14,5% світових викидів парникових газів. Близько 70% світового відбору прісної води використовується в сільському господарстві. Годівля худоби вимагає 6 мільярдів тонн їжі щорічно, включаючи третину світового виробництва зернових. Навіть місцева худоба потребує імпорту таких культур, як соя, які зазвичай надходять із Латинської Америки. Майже 90% вирубки лісів у всьому світі відбувається через розширення сільського господарства. Зменшення споживання м'яса мало б серйозний вплив на довкілля.

Джерело: Продовольча та сільськогосподарська організація ООН (FAO).

РЕКОМЕНДАЦІЇ

- **КУЛЬТИВУЙТЕ** індивідуальну відповідальність щодо боротьби зі зміною клімату, заохочуючи невеликі щоденні зміни звичок на індивідуальному рівні.
- **ЗАЛУЧАЙТЕСЯ** до діалогу з центральним урядом та іншими місцевими та регіональними органами влади, щоб створити глобальну освітню схему для підвищення обізнаності щодо зміни клімату та необхідності захисту довкілля.
- **СПРИЯЙТЕ** діалогу між поколіннями та підвищенню обізнаності про те, як зробити міста та регіони більш сприятливими для довкілля.
- **ПРОСУВАЙТЕ** різноманітні освітні інструменти та нетрадиційні механізми, щоб викликати інтерес до проблеми зміни клімату та довкілля.
- **ПІКЛУЙТЕСЯ**, щоб підвищення обізнаності та інформування щодо довкілля були доступними для всіх, включаючи меншини та ізольованих осіб.
- **ЗАОХОЧУЙТЕ** громадян зменшувати споживання м'яса, починаючи зі школи через більшу кількість вегетаріанських страв на обід.

ПОСЛУГИ ТА ЗАКУПІВЛІ

ВИЗНАЧЕННЯ

Ця категорія включає всі практики, пов'язані з «озелененням» місцевих і регіональних послуг, від збирання відходів до екологічних положень у державних закупівлях. Державні закупівлі можуть бути ключовим інструментом у стимулюванні розвитку інноваційних товарів і послуг. Працюючи разом і об'єднуючи свої ресурси, міста, центральні органи закупівель та інші великі державні замовники можуть максимізувати свою ринкову позицію та вплив у сфері сталого розвитку.

Щоразу, коли людина обирає придбання екологічно чистих товарів, послуг і робіт, вона робить важливий внесок у створення більш сталої економіки. Але фізичні особи – не єдина сторона, яка може впливати на економіку. Уряд, як дуже велика закупівельна організація, може мінімізувати вплив деяких видів закупівель на довкілля, впливаючи на практики ринку постачання. Наприклад, зосередившись на управлінні надмірним споживанням для зменшення відходів або співпрацюючи з постачальниками, які прагнуть покращити екологічні показники.

Ви знали?

Концепція циркулярної економіки

Циркулярна економіка – це модель виробництва та споживання, яка передбачає спільне використання, оренду, повторне використання, ремонт, відновлення та переробку наявних матеріалів і продуктів, наскільки це можливо. Її мета – подовжити життєвий цикл продуктів (Циркулярна економіка: визначення, важливість і переваги, Новини, Європейський парламент (europa.eu)).

ЦИРКУЛЯРНА ЕКОНОМІКА: ЗАКУПІВЛЯ ПОВТОРНО ВИКОРИСТАНИХ, ПЕРЕРОБЛЕНИХ АБО БАГАТОРАЗОВИХ БУДІВЕЛЬНИХ МАТЕРІАЛІВ – ВІДЕНЬ (АВСТРІЯ)⁴⁸

 Населення: 1 897 000

Скорочуйте, повторно використовуйте та переробляйте, щоб будувати! Під час реконструкції або знесення будівлі занадто багато матеріалів все ще викидається та утилізується до кінця свого життєвого циклу. У рамках Ініціативи великих покупців⁴⁹ місто Відень реалізувало цей пілотний проєкт з метою покращення циркулярності в будівельному секторі шляхом сприяння закупівлі повторно використаних, перероблених або багаторазових будівельних матеріалів і демонтажних робіт.

Проєкт, зокрема, передбачав використання переробленого бетону та ізоляційних матеріалів у нових будівлях, щоб показати, як місто може вплинути на ринок у напрямку більш циркулярних рішень у будівельному секторі. Оскільки пропозиція вторинних/перероблених матеріалів на цей момент обмежена, важливо, щоб місто виступало в ролі промоутера інноваційних рішень через те, як воно подає запити. Навесні 2020 року у Відні почали розробляти тендер на проєкт нового будівництва, який містить перелік критеріїв, що описують ідеальний продукт. Результати цього першого пілотного проєкту, який буде завершено влітку 2023 року, будуть використані для аргументації того, що циркулярний підхід до будівельного сектора є більш сталим. Пілотний проєкт уже надихнув на додатковий проєкт, який стосується іншої фази будівельного ланцюжка, ремонту, доводячи, що циркулярність може і повинна застосовуватися до всіх етапів життєвого циклу будівлі. Проєкт WieNeu+ контролюватиме реконструкцію цілого мікрорайону у Відні, і в цьому випадку він має на меті реалізувати аспекти циркулярності в якомога більшій кількості заходів з модернізації. Як додатковий крок, місто організує роз'яснювальну роботу з громадянами через пересувне відділення для контейнерів, де використовуватимуться інформація та фотографії з пілотних проєктів, щоб пояснити громадянам, як відбуватиметься і виглядатиме ремонт з використанням вторинних матеріалів, а також переваги цього підходу.

Зв'язатися з нами

Симон Клемент, ICLEI, Місцеві органи влади для сталого розвитку
+49/76 13 68 92 44
simon.clement@iclei.org

БАНК РЕСУРСІВ – МУНІЦИПАЛІТЕТ БЕРУМ (НОРВЕГІЯ)

 Населення: 128 233

Банк ресурсів міста Берум має на меті сприяти якомога більшому повторному використанню, переробці та утилізації надлишкових мас із будівельних майданчиків та інфраструктурних проєктів у муніципалітеті. Він спрямований на розв'язання питань управління надлишковою масою та утилізації у сталий спосіб через огляд наявних надлишкових мас та оцінку корисних варіантів для їхнього вторинного використання.

Рекреаційна зона Кадеттанген у Сандвіці є чудовим прикладом того, як надлишки матеріалу від дорожнього проєкту можна перетворити на актив у проєкті розвитку ділянки. Банк ресурсів тепер також пропонує зчитування екологічних даних у режимі реального часу за допомогою датчиків для таких параметрів довкілля, як викид шкідливих речовин у повітря та воду.

Зв'язатися з нами

Свейн Фіннангер, Керівник муніципальних екологічних служб, муніципалітет Берум (Норвегія)
svein.finnanger@baerum.kommune.no
+47/67 50 40 50; +47/95 99 09 76

СЛУЖБА ПРОГНОЗУВАННЯ ЯКОСТІ ПОВІТРЯ AIRTEXT – РИГА (ЛАТВІЯ)

 Населення: 614 618

Хоча в більшості сучасних європейських міст рівень забруднення повітря низький, інформація про очікуваний рівень забруднення повітря дуже корисна. Крім інших переваг, люди можуть підготуватися до наступного дня, щоб зменшити вплив забруднення повітря на своє здоров'я. За сприяння британських і латвійських екологічних консалтингових компаній CERC і EL&LE, а також Служби моніторингу атмосфери Copernicus Європейського Союзу (CAMS) Рига запустила службу прогнозування якості повітря airTEXT.

Riga airTEXT – це безкоштовна послуга, яка надає громадськості сповіщення про якість повітря за допомогою текстових повідомлень та електронної пошти, а також прогноз погоди, УФ-променів, пилку та температури повітря на наступні три дні, доступні на вебсайті та у мобільному додатку Riga airTEXT. На вебсайті Riga airTEXT (<http://www.rigaairtext.lv/>), який доступний латиською та англійською мовами, мешканці можуть переглянути інформацію про

якість повітря, знайти інформацію про попередження про якість повітря та підписатися на сповіщення за допомогою текстових повідомлень або електронної пошти. Інформація про якість повітря конкретизована до рівня вулиць, тоді як інформація про УФ, пилок і температуру повітря відображає умови в місцевих районах міста. Сервіс Riga airTEXT є першим впровадженням системи ADMS-Forecast, яка включає глобальний прогноз індексу УФ-випромінювання CAMS і регіональний прогноз пилку. Мобільний додаток доступний латиською мовою для смартфонів iPhone та Android. У співпраці з Асоціацією з проблем астми та засобами масової інформації місто Рига використовує цей інструмент, щоб покращити повсякденне життя своїх мешканців і оцінити необхідність подальших дій.

Зв'язатися з нами

Яніс Клеперіс, Департамент з питань житла та довкілля, Ризька міська рада
+371/26 43 65 13
Janis.Kleperis@riga.lv

МЕТА EXERGI – БУТИ КЛІМАТИЧНО СПРИЯТЛИВОЮ – СТОКГОЛЬМ (ШВЕЦІЯ)

 Населення: 975 551

Стокгольмська місцева енергетична компанія Stockholm Exergi, що належить місту Стокгольму та Фортуму, прагне стати кліматично сприятливою до 2025 року. Щоб досягти цього, компанія працює над кількома проєктами, два з яких – виведення вуглекислого газу та зменшення кількості пластику у відходах. Stockholm Exergi розробляє завод для біо-CCS і навесні 2021 року урочисто відкрила завод, який сортує пластик із відходів.

У рамках своєї дослідницької діяльності Stockholm Exergi працює над тим, як біо-CCS може зробити істотний внесок у підтримку національних і міжнародних кліматичних цілей. Біо-CCS є одним із можливих способів уповільнити глобальне потепління та, зрештою, відновити баланс клімату у сталий спосіб. Розрахунки Stockholm Exergi показують, що біокогенераційна установка в Стокгольмі може вловлювати 800 000 тонн вуглекислого газу на рік. Плани компанії Stockholm Exergi щодо біо-CCS на теплоелектростанції в Стокгольмі, що працює на біопаливі, стають дедалі чіткішими. У грудні 2019 року вони урочисто відкрили свою дослідницьку установу, а восени 2020 року розширили її. Мета полягає в тому, щоб дослідницька установка разом із поточним інтеграційним дослідженням дала достатньо надійні результати, щоб стати основою для інвестування Stockholm Exergi у великомасштабну установу. У квітні 2021 року Stockholm Exergi разом із Sörab, регіональ-

ною компанією з утилізації відходів, що належить кільком муніципалітетам Стокгольмського регіону, урочисто відкрили сміттесортувальний завод на північ від Стокгольма. Повторне сортування відходів є конкретним заходом, який реалізує Stockholm Exergi, щоб зменшити викиди вуглекислого газу та збільшити переробку матеріалів – обидва важливі заходи для зміцнення циркулярної економіки. Сортування пластику з відходів, який пропустили домогосподарства та підприємства, може скласти додаткові 75% пластикового вмісту, видаленого перед спалюванням, що зменшить викиди вуглекислого газу. Також сортують металеві та харчові відходи. Установа є доповненням до важливих зусиль, які вже зроблені домогосподарствами та підприємствами.

Зв'язатися з нами

Ольга Аксельссон, Керівниця Відділу сталого розвитку міста компанії Stockholm Exergi
kundservice@stockholmexergi.se
<https://www.stockholmexergi.se/>

ЗАКУПІВЛІ У ЧИСТОМУ БУДІВНИЦТВІ⁵⁰ – МУНІЦИПАЛІТЕТ ОСЛО (НОРВЕГІЯ)

Населення: 1 056 180

Осло є другим за величиною державним покупцем Норвегії, який здійснює значну частину закупівель у будівництві. Муніципалітет використовує свої закупівельні повноваження, щоб прискорити зелений перехід, підтримати свої амбітні кліматичні цілі та сприяти циркулярній економіці. Стратегія державних закупівель Осло вимагає, щоб постачальники сприяли переробці, зменшенню відходів, розробляли більш екологічно сприятливі рішення та зменшували споживання енергії. Крім того, Осло співпрацює з групою європейських державних органів, які просувають відповідальні ланцюжки поставок і скорочують викиди парникових газів за допомогою, наприклад, будівель і будівельних майданчиків без використання викопних палив і викидів.

Міська влада Осло запровадить вимоги до будівель і будівельних майданчиків без використання викопного палива, а також, поступово, вимоги до будівель і будівельних майданчиків з нульовим викидом у нові плани зонування, у діалозі з органами контролю забруднення. Місто Осло вже вимагає будівництва без викопного палива/викидів у своїх власних проєктах. Проте чотири з п'яти будівельних майданчиків знаходяться у державній чи приватній власності. Попередні оцінки показують, що вимоги, запропоновані міською владою, можуть охопити приблизно 40–80% будівельної діяльності вже до 2024 року та збільшуватимуться до 2030 року. Таким чином, цей інструмент значно скоротить викиди від будівництва та будівельних майданчиків лише за кілька років.

Це рішуча відповідь на нові дані про викиди в цьому секторі, які показують більше викидів від будівельних майданчиків, ніж передбачалося раніше.

З 2020 року місто також вимагає перевезення сипких матеріалів до та з будівельних майданчиків без використання викопних палив у своїх власних проєктах. Таким чином, очікується, що частка проєктів із транспортуванням сипучих матеріалів без викопного палива, де місто Осло є покупцем, зросте практично від нуля до 100% протягом чотирирічного планового періоду.

Зв'язатися з нами

Камзі Гунаратнам, Заступниця мера, муніципалітет Осло (Норвегія)

+47/91 56 01 16

kamzy.gunaratnam@oslobystyre.no

МОНАКО БЕЗ ВІДХОДІВ – МОНАКО (МОНАКО)

 Населення: 38 350

Місто Монако налаштоване на боротьбу з усіма видами відходів за допомогою багатогранної стратегії, починаючи від розповсюдження кишенькових попільничок і закінчуючи стратегіями щодо харчових відходів або спроб дати друге життя різним об'єктам через проєкт «Monaco s'engage contre le gaspillage» (MEG).

У 2010 році мерія та Societe Monegasque d'Assainissement (SMA) уклали партнерство для розповсюдження пляжних попільничок протягом літнього сезону. У 2012 році до операції приєдналося Управління туризму та конвенцій Князівства. Спочатку метою було зменшити кількість недопалків на піску та зберегти якість пляжу. Щоліта на пляжі Ларвотто роздають приблизно 8500 попільничок. З 2017 року кишенькові попільнички також роздають у різних інформаційних пунктах управління туризму. У 2021 році ця операція набула нового виміру з роздачею кишенькових попільничок по місту та проведенням інформаційно-роз'яснювальної кампанії щодо негативного впливу недопалків на довкілля.

Після першого раунду зустрічей у 2013 році Монако розпочало операцію «Харчові відходи: нумо діяти!», після чого в червні 2014 року була представлена конкретна програма дій. Було створено статут і запропоновано для підписання широкій громадськості, а також створено буклет (комікс) для підвищення обізнаності серед дітей. У 2015 році підвищення обізнаності продовжилось за допомогою «Випробування шеф-кухарів». Користуючись своїм натхненням, двоє великих шеф-кухарів готували з продуктів, отриманих із магазинів князівства та від садівників на ринку Кондамін (продукти, призначені для викидання, але все ще придатні для споживання). Метою цього

заходу було продемонструвати, що приготування їжі з продуктами, термін придатності яких закінчився, та вживання злегка зів'ялих або пошкоджених овочів та фруктів є безпечним для здоров'я та дозволяє створювати смачні страви. Крім того, за підтримки власників ресторанів Монако була анонсована «Маленький бокс» (La petite boîte). Ці маленькі бокси є контейнерами, які надають відвідувачам ресторану, дозволяючи їм забирати недоїдені страви та недопиті пляшки. Понад 50 закладів підтвердили свою прихильність з 2016 року. З початку акції безкоштовно роздали майже 20 тисяч боксів.

Нарешті, ініціатива MEG організовує збір різних категорій предметів, оголошених заздалегідь (іграшок, книг, електронного обладнання, ковдр, шкільних підручників тощо), щоб відновити предмети, які не використовуються або більше не використовуються, і запропонувати їм друге життя, якщо можливо. Таким чином, мета полягає у зменшенні відходів у всіх їхніх формах, одночасно сприяючи циркулярній економіці. Потім зібрані предмети перерозподіляються одній або кільком асоціаціям. Також було створено окремий вебсайт (www.contrelegaspillage.mc).

Зв'язатися з нами

Жером Боннін, Редактор, Служба комунального господарства – з питань торгівлі та ринків, Монако
jbonnin@mairie.mc

ДІАЛОГ БУДІВЕЛЬНИХ ПАРТНЕРІВ – МАЛЬМЕ (ШВЕЦІЯ)⁵¹

 Населення: 344 166

Для забудови великих територій у Мальме зазвичай відбувається «будівельний діалог» між містом і забудовниками. Усі будівельні компанії-учасники та всі відповідні муніципальні департаменти регулярно зустрічаються, щоб обговорити та розробити загальні стандарти та цілі для території, яка буде забудована. Цей процес може розпочатися або до офіційного процесу планування, або після розробки детального плану. Зазвичай це триває кілька років.

Діалог між будівельними партнерами є успішною моделлю в Мальме і користується все більшим попитом, оскільки він полегшує роботу всіх залучених сторін. Для муніципалітету це означає, що можуть бути узгоджені більш суворі цілі, ніж юридично обов'язкові, щодо, наприклад, енергетичної ефективності будівель. Крім того, муніципальні департаменти можуть узгодити спільну позицію та визначити пріоритети. Наприклад, для забудовників це означає скорочення часу отримання дозволів на будівництво. Крім того, іс-

нує взаємний процес навчання просунутих забудовників і новачків. Загальна маркетингова стратегія для регіону, як правило, розробляється спільно та ефективно комунікує з регіоном.

Зв'язатися з нами

Роланд Цинкернагель, Департамент з питань довкілля, Мальме (Швеція)
roland.zinkernagel@malmo.se

МІСТО БЕЗ ВІДХОДІВ – КАПАННОРІ (ІТАЛІЯ)⁵²

 Населення: 46 000

Місто Капаннорі, розташоване на півночі Італії, має один із найвищих показників переробки відходів у Європі. Це місто без відходів є прикладом рішучих політичних рішень і участі громади в досягненні революційних результатів. Цю модель можна легко відтворити в інших містах Італії, оскільки 98% італійських муніципалітетів мають менше ніж 50 000 жителів, що становить 66% від загальної кількості населення.

У 2007 році була підписана стратегія мінімізації відходів, і відтоді обсяг відходів на душу населення знизився на 40%, з 1,92 кг до 1,18 кг на людину на рік. У 2014 році лише 18% утворених відходів було захоронено. Капаннорі прийняв низку стратегій, які призвели до такого різкого скорочення відходів. Перш за все, муніципалітет створив систему збору від дверей до дверей, розроблену для залучення та навчання мешканців методам розділення за джерелом. Був відкритий центр повторного використання, де одяг, взуття, іграшки, електроприлади та меблі можна відремонтувати та продати тим, хто цього потребує. У 2012 році в центр було віддано близько 93 тонн предметів. Крім того, у 2009 році відкрився продуктовий магазин, який гуртом продає понад 250 найменувань місцевих харчових продуктів та напоїв. Муніципалітет надає малим підприємствам податкові пільги для зберігання продуктів, які можна наповнювати у власні контейнери клієнтів. До того ж муніципалітет заохочує особисту відповідальність та участь, сприяючи таким видам діяльності, як домашнє компостування, або застосовуючи підхід, який ґрунтується на співпраці, до зустрічей громади для поширення інформації, надання зворотного зв'язку та розповсюдження безкоштовних наборів для розділення сміття.

Зв'язатися з нами

Джан Лука Буччі, Управління з питань довкілля, енергетики та топоніміки, Капаннорі (Італія)
+39/05 83 42 82 07
g.bucci@comune.capannori.lu.it

REPARATHON –МОНАКО (МОНАКО)

 Населення: 38 350

27 листопада 2021 року мерія Монако в партнерстві з пактом про енергетичний перехід Князівства Монако організувала свій перший «Reparathon» (марафон з ремонту). Мета – об'єднати людей та асоціації, які знають, як ремонтувати предмети, з окремими людьми, яким потрібно щось відремонтувати.

Після першого заклику в соціальних мережах (фейсбук, інстаграм, лінкдін) до людей, які мають навички ремонту чи шиття, мерія Монако розпочала другий заклик до населення, закликаючи тих, хто потребує допомоги з ремонтом предметів, звертатися до них. Потім мерія зіставила потреби з навичками та визначила графік.

З 33 заявок на ремонт 24 були прийняті ремонтниками. Троє людей також з'явилися спонтанно і змогли відремонтувати свій предмет.

Перший захід Reparathon викликав масу позитивних відгуків серед населення і буде повторюватися через регулярні проміжки часу. На додаток до цього заходу буде створено цифровий довідник ремонтників та дизайнерів міста, щоб населення могло вибирати між ремонтом чи оновленням предметів.

[Зв'язатися з нами](#)

Жером Боннін, Редактор, Служба комунального господарства – з питань торгівлі та ринків, Монако

jbonnin@mairie.mc

РЕКОМЕНДАЦІЇ

- **ЗАОХОЧУЙТЕ** стале управління відходами, інвестуючи в контейнери для сміття по всьому місту та створюючи кампанії проти сміття.
- **ІНВЕСТУЙТЕ** в малий бізнес, орієнтований на сталий розвиток, наприклад, створивши конкурс для молодих підприємців і фінансуючи найкращу ідею.
- **ВІДСТОЙТЕ** поширення зеленої політики на національному рівні.
- **СПРИЯЙТЕ** схемам циркулярної економіки, як-от продаж місцевими підприємствами продуктів, які використовуватимуться протягом усього життя (наприклад, металеві багаторазові пляшки), та продаж продуктовими магазинами розсипних товарів.
- **СТИМУЛОЙТЕ ІННОВАЦІЇ** серед постачальників послуг на місцевому рівні, надаючи економічні стимули створенню екологічно свідомих ініціатив.

**МІСЦЕВІ СТРАТЕГІЇ
У СФЕРІ СТАЛОГО
РОЗВИТКУ ТА
ЗМІНИ КЛІМАТУ**

ВИЗНАЧЕННЯ

Розробка місцевих стратегій захисту довкілля та боротьби зі зміною клімату є ключем до ефективної відповіді на ці проблеми. Попереду ще довгий шлях до ефективного впровадження підходу «знизу догори» для сталого розвитку, працюючи пліч-о-пліч з місцевими та регіональними органами влади для спільного захисту довкілля.

Однак у багатьох національних стратегічних документах місцевий і регіональний рівні розглядаються лише в загальних рисах, без включення конкретних і вимірюваних цілей і результатів для місцевих і регіональних органів влади. Таким чином, цей останній розділ відображає зусилля на місцевому та регіональному рівнях щодо створення конкретних стратегій із конкретними цілями щодо клімату та сталого розвитку, адаптованих до місцевих і регіональних реалій.

Ви знали?

Ініціатива процвітання міст ООН-Хабітат (CPI) – це глобальна ініціатива з визначення можливостей і сфер втручання для того, щоб міста стали більш процвітаючими. Вона має цілісний підхід, а також є інструментом для вимірювання сталого міського розвитку, а також для побудови міського бачення та довгострокових планів для поширення сталих практик та інфраструктури в містах.

Джерело: Ініціатива процвітання міст, ООН-Хабітат (unhabitat.org).

СИСТЕМАТИЧНИЙ ПІДХІД ДО МОНІТОРИНГУ СТАЛОСТІ – РИГА (ЛАТВІЯ)

 Населення: 614 618

Найважливішою передумовою для досягнення цілей, поставлених у Стратегії сталого розвитку Риги до 2030 року, є збалансований розвиток, який сприяє залученню жителів Риги та експертів до розробки та успішної реалізації стратегії, а також моніторинг прогресу на шляху до ЦСР. Місто Рига заохочує та підтримує планування, яке забезпечує сталий і збалансований розвиток території з урахуванням ширших інтересів суспільства. Процес планування безпосередньо впливає на якість міського середовища та якість життя. До сфери обов'язків муніципалітету входить забезпечення збалансованого розвитку міського середовища, а також забезпечення залучення суспільства до процесу розвитку міста.

Постійний моніторинг і звітність є важливими для того, щоб стежити за впровадженням сталого розвитку в Ризі, визначати потенційні прогалини та проблеми, а також використовувати ці знання для вдосконалення процесу планування. Місто Рига має 14-річну історію моніторингу реалізації Стратегії сталого розвитку та програми розвитку на місцевому рівні.

Моніторинг сталого розвитку – це щорічний процес на рівні міста, який об'єднує 29 установ і структурних підрозділів Ризької міської ради, понад 2000 жителів із 58 мікрорайонів міста Риги та п'ять зовнішніх експертів з економіки, соціального забезпечення, міського середовища, неурядових організацій (НУО) та органів самоврядування. Наявний процес моніторингу включає збір даних, внутрішню та зовнішню оцінку та звітність. У рамках процесу підвищення обізнаності щодо ЦСР Організації Об'єднаних Націй з 2020 року моніторинговий звіт містить новий розділ, присвячений реалізації ЦСР у місті Рига.

Щоб забезпечити громадськість актуальною інформацією про розвиток міста Риги та стимулювати участь громадськості в процесі реалізації стратегії сталого розвитку, щороку після затвердження звіту про хід моніторингу

Ризькою міською радою він публікується на сайті системи моніторингу стратегії (<https://sus.lv/>).

Зв'язатися з нами

Юрій Грізан, Департамент розвитку міста, Ризька міська рада (Латвія)
+371/67 01 35 95 • jurijs.grizans@riga.lv

КЛІМАТИЧНЕ БЮДЖЕТУВАННЯ⁵³ – ОСЛО (НОРВЕГІЯ)

 Населення: 1 056 180

Кліматичне бюджетування – це новий інструмент управління, який полегшує перехід від планування до дій, пошук заходів, які відповідають кліматичним амбіціям міста, а також робить кліматичну діяльність міста прозорою та інклюзивною. У такій системі скорочення викидів вносяться в бюджет і звітуються подібно до того, як плануються та звітуються фінансові витрати. Відповідальність чітко визначена, а фінансування всіх заходів забезпечено. Регулярне звітування дозволяє легко вимірювати, чи відповідає діяльність цілям чи ні, надаючи можливості для коригування. Таким чином, кліматичний бюджет також дає всім зацікавленим сторонам уявлення про те, як місто працює над досягненням кліматичних цілей.

Місто Осло було, ймовірно, першим містом у світі, яке розробило таку систему. Починаючи з 2016 року, місто регулярно вдосконалювало систему, яку зараз скопіювали кілька міст світу. У співпраці з іншими норвезькими містами та муніципалітетами також була розроблена система, призначена для невеликих міст і муніципалітетів, доступна для всіх на вебсайті KS, Норвезької асоціації місцевих і регіональних органів влади.

Кліматичний бюджет показує, що цільові показники можуть бути досягнуті лише шляхом впровадження широкого спектра заходів. Це вимагає участі мешканців міста та підприємств, а також активної та успішної співпраці між регіональними та урядовими органами влади та власною організацією міста Осло. Для міської влади також важливо переконатися, що кліматичні заходи не сприяють появі соціальних відмінностей. Таким чином, у всіх відповідних рішеннях слід враховувати вплив як клімату, так і розподілу. Кліматичний бюджет міста на 2021 рік можна знайти тут: <https://www.klimaoslo.no/wp-content/uploads/sites/88/2021/02/Climate-Budget-2021-Oslo.pdf>.

Зв'язатися з нами

Гайді Серенсен, Директорка міського кліматичного агентства Осло
+47/21 80 21 80 • heidi.sorensen@oslobystyre.no
<https://www.klimaoslo.no/>

ЗЕЛЕНА УГОДА РЕЙК'ЯВІКА: ПРО ВУГЛЕЦЕВО-НЕЙТРАЛЬНЕ МІСТО ТА ГРОМАДСЬКЕ ЗДОРОВ'Я – РЕЙК'ЯВІК (ІСЛАНДІЯ)⁵⁴

 Населення: 122 853

Рейк'явік поставив собі за мету стати вуглецево-нейтральним до 2040 року. Наступне десятиліття буде десятиліттям дій – і важливим випробуванням для кожної країни та кожного міста в усьому світі в боротьбі зі зміною клімату та екологічною деградацією. Щоб досягти цілей Паризької угоди, викиди в Рейк'явіку повинні скоротитися вдвічі до 2030 року, а потім знову вдвічі в наступне десятиліття. Також має бути реалізовано уловлювання вуглецю.

У грудні 2020 року місто Рейк'явік випустило Зелену угоду Рейк'явіка як дорожню карту економічного відновлення після Covid-19. Зелена угода зосереджена на всіх трьох вимірах сталого розвитку: економічному, екологічному та соціальному. Інвестиції в зелену інфраструктуру та соціальний розвиток, при якому ніхто не залишиться позаду, займають центральне місце в планах. Ми також опублікували оновлену інформацію про наш План дій щодо клімату, запущений у 2015 році. План дій щодо клімату можна розділити на шість основних цілей, що зосереджені на проєктах, які сприяють як клімату, так і здоров'ю населення: сприяння повному обміну енергією; збільшення кількості видів транспорту, що сприяють здоров'ю; екологічне планування міста; запровадження циркулярної економіки; використання низьковуглецевих будівельних матеріалів і дизайну; та ефективне уловлювання вуглецю. Міська рада Рейк'явіка переконана, що зосередження на кліматі означає зосередження на здоров'ї громадян та якості їхнього життя, а також на зеленому економічному зростанні та добробуті.

Зв'язатися з нами

Магнус Інґві Йосефссон, Менеджер дослідницької програми, Департамент послуг та інновацій, місто Рейк'явік (Ісландія)

Magnus.Yngvi.Josefsson@reykjavik.is

ЗЕЛЕНА СТРАТЕГІЯ АРЕНДАЛА – МУНІЦИПАЛІТЕТ АРЕНДАЛ (НОРВЕГІЯ)

 Населення: 44 576

Арендал є одним з перших норвезьких муніципалітетів, які взяли участь у реалізації Порядку денного до 2030 року, і з 2008 року впровадив заходи щодо зменшення викидів CO₂. З 2007 по 2017 рік викиди скоротилися на 80%, і Арендал, зокрема, вжив термінових заходів для боротьби зі зміною клімату та її наслідками.

Очікується, що Зелена стратегія Арендала, новий кліматичний та енергетичний план Арендала, перетворить Арендал на «провідне у країні та міжнародно визнане кліматичне та екологічне місто та партнера для навчання інших місцевих органів влади». За допомогою стратегії місцева влада стимулюватиме бізнес переходити на екологічно чисту діяльність.

Зв'язатися з нами

Муніципалітет Арендал

+47/37 01 30 00

<https://www.arendal.kommune.no/english/contact/>

СТРАТЕГІЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ – БАДЕН-ВЮРТЕМБЕРГ (НІМЕЧЧИНА)

 Населення: 11 070 000

Стратегія сталого розвитку, започаткована у 2007 році, спрямована на стимулювання та підтримку впровадження сталого розвитку в землі Баден-Вюртемберг. Це платформа для федеральної землі, муніципалітетів, підприємств і суспільства, яка регулярно розвивається. Найактуальнішими темами є поточні тематичні пріоритети: клімат та енергетика, освіта для сталого розвитку, стале споживання та сталий спосіб життя, а також сталий та кліматично нейтральний бізнес. Крім того, центральну роль відіграє функція прикладу для наслідування, яку виконує адміністрація, і закріплення інструментів для збереження сталого розвитку на регіональному рівні.

Баден-Вюртемберг регулярно готує звіти про сталий розвиток і показники для моніторингу та сприяння сталому розвитку в регіоні. Це робить сталий розвиток конкретним, вимірюваним та уможливорює його перевірку. Також було створено консультативну раду регіонального уряду з питань сталого розвитку, яка консулює прем'єр-міністра федеральної землі з усіх питань, пов'язаних зі сталим розвитком, і ініціює діалог щодо сталого розвитку з експертами та громадянами. Питання сталого способу життя обговорюються якомога більшою кількістю соціальних груп. Додаткову інформацію можна знайти на сайті: www.nachhaltigkeitsstrategie.de.

Зв'язатися з нами

Штефан Бем, магістр права, Заступник керівника Відділу з питань Європейського Союзу та петицій, Ландтаг землі Баден-Вюртемберг

Конрад-Аденауер-Штрассе, 3, Штутгарт, 70173

+49/(0)711 20 63-357

stefan.boehm@landtag-bw.de

КЛІМАТИЧНИЙ ТА ЕКОЛОГІЧНИЙ ПЛАН, ЗЕЛЕНА ЕНЕРГІЯ – МУНІЦИПАЛІТЕТ БЕРЛЕВОґ (НОРВЕГІЯ)

 Населення: 1 057

Місто Берлевоґ включило ЦСР у свій генеральний план, приділяючи особливу увагу клімату та довкіллю. Муніципалітет бере активну участь у «зеленому зсуві», маючи бачення, як бути екологічним і сприяти сталим рішенням у циркулярній економіці. Зараз реалізується кілька ініціатив.

Берлевоґ пройшло довгий шлях у розвитку зеленої енергетики завдяки проєкту, що використовує енергію вітру поза мережею для виробництва водневої енергії, орієнтованого на майбутнє енергоносія, який може замінити викопне паливо. Крім того, муніципалітет бере участь у різноманітних регіональних і національних проєктах переходу на зелену енергетику, включаючи просування водневого палива в літаках і поромах, а також допомогу регіональній владі у дослідженні того, як водень може бути використаний у всьому регіоні як енергоносіє.

Зв'язатися з нами

Муніципалітет Берлевоґ
+47/78 78 20 00
postmottak@berlevag.kommune.no

АСОЦІАЦІЯ ENERGY CITY (ASSOCIATION CITE DE L'ENERGIE)⁵⁵ – КІЛЬКА МІСТ У ШВЕЙЦАРІЇ⁵⁶

Асоціація Energy City розглядає себе як центр компетенцій у сфері місцевої енергетичної та кліматичної політики у Швейцарії. Понад 30 років вона об'єднує швейцарські муніципалітети, від великих міст до невеликих гірських сіл, які поділяють переконання, що виклики у сфері енергетики та клімату можна значною мірою подолати завдяки місцевій та постійній відданості.

Завдяки своїй Програмі Energy City асоціація підтримує муніципалітети, які хочуть стати взірцевими, сталими та інноваційними гравцями у сферах енергетики, клімату, транспорту та довкілля. Вона представляє інтереси муніципалітетів у сфері енергетичної та кліматичної політики, надає їм оптимальні рамкові умови, розробляє сучасні інструменти та допоміжні засоби в реалізації, а також пропонує їм широку мережу. Окрім Програми Energy City, Асоціація Energy City також присуджує зразковим школам звання «Енергетичні школи». Це також офіційний орган сертифікації програми федерального уряду Sites 2000 Watts.

Членами асоціації є переважно міста та муніципалітети, а також інші державні підприємства, фізичні та юридичні особи. На початок 2021 року Асоціація Energy City налічувала близько 660 муніципалітетів та регіонів-учасників. Понад 60% населення Швейцарії проживає в одному з 460 міст учасників Energy Cities.

Асоціація спрямована на розробку сталої енергетичної та кліматичної політики на муніципальному рівні. Вона захищає інтереси енергетичної політики швейцарських міст і муніципалітетів на національному та міжнародному рівнях. Вона виступає за економне та раціональне використання наявних енергетичних ресурсів і сприяє розвитку відновлюваних джерел енергії.

Зв'язатися з нами

Марен Корнманн, секретаріат Асоціації Cite de l'énergie, Швейцарія

maren.kornmann@enco-ag.ch

+41/061 965 99 00

ПЛАН ДІЙ СТАЛОГО ЕНЕРГЕТИЧНОГО РОЗВИТКУ (ПДСЕР) – АМАРУССІОН (ГРЕЦІЯ)⁵⁷

 Населення: 120 000

Амаруссіон є одним із провідних міст Греції, коли йдеться про енергетичну сталість. Це було перше місто в Греції, яке запровадило інтегровану систему громадського транспорту, і одне з перших, яке запровадило екологічні критерії в його закупівлях (наприклад, придбання енергоефективних лампочок та електроприладів). Воно також послідовно працює над покращенням енергетичної ефективності муніципальних будівель і стає прикладом для своїх громадян. Місто приєдналося до Угоди мерів у 2011 році та подало свій План дій сталого енергетичного розвитку (ПДСЕР) через рік. ПДСЕР став результатом тісної співпраці між різними муніципальними департаментами та охопив декілька сфер, наприклад, міське планування, будівництво, транспорт, закупівлі, управління відходами та освіту.

Для забезпечення безперебійної та успішної реалізації ПДСЕР місто створило міжвідомчий комітет ПДСЕР. Комітет ПДСЕР складається з представників наступних муніципальних відділів та департаментів:

- ▶ Департамент технічного обслуговування та робіт (будівлі, громадське освітлення, транспортна інфраструктура, виробництво енергії тощо);
- ▶ Департамент містобудування (містобудування та планування мобільності);
- ▶ Департамент екології та якості життя;

- ▶ Управління планування ресурсів та оцінки (зовнішнє фінансування діяльності ПДСЕР);
- ▶ Дирекція фінансових послуг (внутрішнє фінансування та фінансове управління проєктами, пов'язаними з ПДСЕР);
- ▶ Департамент закупівель (енергоефективні закупівлі);
- ▶ Консультаційно-просвітницький комітет (діяльність з інформування та підвищення обізнаності);
- ▶ Управління менеджменту якості та внутрішніх процедур (управління якістю проєктів та діяльності ПДСЕР);
- ▶ Управління міжнародних відносин (прийняття енергетичної політики ЄС, сприяння обміну досвідом і співпраці з іншими містами).

Місто прагне скоротити викиди CO₂ на 20% до 2020 року. Найбільшу частину економії принесе будівельний сектор (77%). Комітет ПДСЕР відіграє важливу роль у досягненні цих цілей. Деякі з проєктів, реалізованих під його керівництвом, включають:

- ▶ енергетичні аудити та енергетичні сертифікати для всіх муніципальних будівель; енергоефективна реконструкція чотирьох будівель коштом структурних фондів ЄС;
- ▶ заміна лампочок у міських будинках на більш енергоефективні;
- ▶ удосконалення дизайну відкритих просторів для покращення мікроклімату та умов теплового комфорту.

Зв'язатися з нами

Амітіс Дімітріс, Керівник Департаменту розвитку національних ресурсів, муніципалітет Амаруссіон (Греція)
amidim@maroussi.gr

МІСЦЕВА ДІЯЛЬНІСТЬ ЗАДЛЯ БІЛЬШ ЕКОЛОГІЧНОЇ ЕНЕРГІЇ – ГДИНЯ (ПОЛЬЩА)⁵⁸

Населення: 245 867

Нещодавно визнане найбільш енергоефективним містом у Польщі, Гдиня шукає способи, як можна покращити якість життя людей, водночас скорочуючи муніципальні витрати. Місто працювало над рішеннями, які включають відремонтовані автобуси, кращі вуличні ліхтарі, використання відходів для виробництва енергії та створення цифрової мережі для чистого легкого доступу до місцевих послуг.

Завод з переробки сміття на енергію: Завод з переробки сміття в енергію у Гдині використовує місцеву технологію для мінімізації забруднення та зниження витрат на енергію. Завод був настільки успішним, що тепер муніципалітет планує розширити його, щоб виробляти біопаливо з біорозкладних відходів. У довгостроковій перспективі половина місцевого автобусного парку працюватиме на такому пальному, забезпечуючи низькі ціни на квитки та чистіше повітря в місті.

Сталий транспорт: уже було продемонстровано, що громадський транспорт є сферою, де невеликі інвестиції можуть принести значні переваги для мешканців: за останні два роки енергоефективні тролейбуси Гдині зменшили міське споживання електроенергії на 20%. У той час як місцева компанія громадського транспорту хоче адаптуватися до чистих і тихих електромобілів, нові тролейбуси зазвичай мають високу ціну. Європейські фонди допомогли місту переобладнати старі дизельні автобуси на ефективні тролейбуси лише за чверть вартості нового транспортного засобу.

Енергоефективні вуличні ліхтарі: Рахунки за електроенергію у Гдині також були зменшені завдяки заміні половини вуличних ліхтарів міста на більш енергоефективні альтернативи. Це дозволило місту значно зменшити витрати та реінвестувати свою систему громадського освітлення. У той час як люди відчують себе в безпеці завдяки збільшенню більш ніж на 50% кількості ліхтарних стовпів, лампи з низьким споживанням і інтелектуальні системи керування тепер гарантують, що енергія не витрачається даремно.

Схема уникнення заторів: використання синхронізованого зеленого світла в години пік призводить до скорочення часу в дорозі, кращої якості повітря та більш спокійного стану жителів. Польський муніципалітет взяв це до уваги, розробляючи свою схему уникнення заторів у мегаполісі. На ключових розв'язках міста та його околиць встановлено камери фіксації заторів; щоразу, коли вони виявляють черги, система керування дорожнім рухом адаптує ритм зеленого світла по всій зоні, щоб збільшити плавність дорожнього руху. Гдиня також залучає користувачів автомобілів і громадського транспорту до покращення їхніх щоденних поїздок, надаючи інформацію про стан дорожнього руху в реальному часі та показуючи пішоходам і велосипедистам альтернативні маршрути в ключових районах міста.

Зв'язатися з нами

Ганна Горецька-Банасік, Гдиня (Польща)
h.gorecka-banasik@gdynia.pl

РЕКОМЕНДАЦІЇ

- **ДІЛІТЬСЯ** знаннями та досвідом між містами та регіонами, міськими та сільськими районами, а також у своїх громадах.
- **ВЗАЄМОДІЙТЕ** з громадянським суспільством і співпрацюйте з неурядовими організаціями, які мають великий досвід розв'язання екологічних питань.
- **ПОСИЛЮЙТЕ** кліматичні дії місцевих органів влади та зміцнюйте багаторівневе врядування та участь громадян, дотримуючись зобов'язань щодо прав людини.
- **ЗАПРОШУЙТЕ** центральні органи влади підвищувати обізнаність та залучати місцеві та регіональні органи влади до своїх зусиль з розробки політики щодо зміни клімату з компонентом прав людини.
- **ЗОСЕРЕДЖУЙТЕСЬ** на багаторівневій співпраці, яка може зміцнити спроможність місцевих органів влади розв'язувати кліматичні проблеми та враховувати аспекти кліматичних змін і сталого розвитку у розробці місцевої політики.
- **ВИЗНАЧАЙТЕ** та розвивайте синергію та зв'язки з іншими місцевими, регіональними чи центральними органами влади та їхніми стратегіями щодо клімату і розвитку.

ДОВІДКОВІ ТЕКСТИ ТА ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА

Європейський Зелений Курс, https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en.

Рада Європи, Довкілля, <https://www.coe.int/en/web/compass/environment>.

Рада Європи, Права людини та довкілля, пріоритет для Ради Європи, <https://www.coe.int/en/web/human-rights-rule-of-law/human-rights-environment>.

Дежан-Понс М., Паллемарт М., *Права людини та довкілля: Збірник документів та інших міжнародних текстів про індивідуальні та колективні права, пов'язані з довкіллям, у міжнародній та європейській нормативно-правовій базі*, Рада Європи у співпраці з Міністерством соціальних справ, охорони здоров'я та довкілля Бельгії, листопад 2002 р., <https://rm.coe.int/1680489692>.

Асоціація «Євросітіз», *Краща якість життя для всіх, стратегічна програма асоціації «Євросітіз» на 2020–2030 рр.*, <https://eurocities.eu/about-us/a-better-quality-of-life-for-all-eurocities-strategic-framework/>.

Асоціація «Євросітіз», *Зміна клімату та енергетичний перехід*, <https://eurocities.eu/goals/climate-change-and-energy-transition/>.

Угода мерів ЄС, <https://www.covenantofmayors.eu/en/>.

Європейська зелена столиця: <https://ec.europa.eu/environment/european/greencapital/about-the-award/policy-guidance/best-practice-publications/>

Глобальна угода мерів, <https://www.globalcovenantofmayors.org/>.

Нокс Дж. Г., «Паризька угода як договір про права людини», червень 2018 р., *Права людини та виклики 21-го століття: бідність, конфлікти та довкілля*, Аканде та ін. ред., Oxford University Press, доступно за адресою: <https://ssrn.com/abstract=3192106>

Локалізація Порядку денного до 2030 року, ЦСР і місцеві органи влади, <https://sustainabledevelopment.un.org/index.php?page=view&type=30022&nr=754&menu=3170>.

Маєр Б., «Права людини в Паризькій угоді», *Кліматичне право* 6, 2016 р., с. 109–117.

Сієнська декларація солідарності під час заснування Асоціації екологічного права та врядування, жовтень 2017 р., <https://elgaworld.org/siena-declaration>.

Участь третьої сторони, а саме Комісарки Ради Європи з прав людини, відповідно до пункту 3 статті 36 Європейської конвенції з прав людини Заява № 39371/20, Страсбург, 5 травня 2021 р., <https://rm.coe.int/third-party-intervention-by-the-council-of-europe-commissioner-for-hum/1680a26105>.

РКЗК ООН, Паризька угода, <https://unfccc.int/process-and-meetings/the-paris-agreement/the-paris-agreement>.

Управління Верховного комісара ООН з прав людини (УВКПЛ), *Права людини та довкілля*.

ООН, *Дорожня карта для локалізації ЦСР: Впровадження та моніторинг на місцевому рівні*, Місцевий рівень 2030 – Локалізація ЦСР.

Цілі сталого розвитку ООН (ЦСР), <https://sdgs.un.org/goals>.

ПОСИЛАННЯ

Перелічені нижче посилання доступні в один клік в Інтернеті за допомогою флеш-коду або за веб адресою:
www.coe.int/congress-handbook3-references

1. Міжнародний суд ООН, Проєкт Габчиково-Надьмаріс, рішення від 25 вересня 1997 р., звіти 1997 р., параграф 53.
2. <https://www.coe.int/en/web/human-rights-rule-of-law/human-rights-environment>.
3. https://tbinternet.ohchr.org/Treaties/CCPR/Shared%20Documents/1_Global/CCPR_C_GC_36_8785_E.pdf.
4. <https://rm.coe.int/third-party-intervention-by-the-council-of-europe-commissioner-for-hum/1680a26105>.
5. <https://www.coe.int/en/web/commissioner/-/living-in-a-clean-environment-a-neglected-human-rights-concern-for-all-of-us>.
6. <https://www.coe.int/en/web/commissioner/-/living-in-a-clean-environment-a-neglected-human-rights-concern-for-all-of-us>.
7. <https://rm.coe.int/protection-environnementale-en/16809fb087>.
8. <https://rm.coe.int/protection-environnementale-en/16809fb087>.
9. <https://www.globalcovenantofmayors.org/what-is-our-mission/>.
10. <https://www.covenantofmayors.eu/about/covenant-initiative/origins-and-development.html>.
11. https://ec.europa.eu/environment/topics/urban-environment/green-city-accord_en.
12. <https://rm.coe.int/native/09000016804e0374>.
13. <https://www.coe.int/en/web/portal/-/human-rights-and-climate-change-what-role-for-the-european-convention-on-human-rights->
14. Робота ПАРЕ (оновлено в грудні 2020 р.): <https://rm.coe.int/pace-environment-and-human-rights/1680a09269>.
15. https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016809e59f9.
16. https://www.echr.coe.int/librarydocs/dh_dev_manual_environment_eng.pdf.
17. <https://stats.oecd.org/glossary/detail.asp?ID=813#:~:text=The%20environment%20is%20the%20totality,dependent%20in%20all%20its%20activities>
18. <https://fr.unesco.org/themes/education-au-developpement-durable/comprendre-edd/developpement-durable>.
19. Декларація Комітету міністрів Ради Європи від 27 лютого 2020 р.
20. <https://climate-adapt.eea.europa.eu/metadata/portals/urban-green-blue-grid-adaptation-measures-catalogue#:~:text=Green%20blue%20urban%20grids%20reduce,food%20shortages%20in%20urban%20areas.&text=It%20also%20features%20Green%2Dblue,to%20various%20goals%20and%20parameters>.
21. <https://www.urbangreenbluegrids.com/about/introduction-to-green-blue-urban-grids/>.
22. <https://eurocities.eu/stories/looking-to-the-future-with-electric-garbage-trucks/>.
23. <https://sustainabledevelopment.un.org/index.php?page=view&type=30022&nr=754&menu=3170>.
24. <https://www.coe.int/en/web/human-rights-rule-of-law/speech-by-h.-bergmann>.
25. https://nws.eurocities.eu/MediaShell/media/Burgas_public%20transport%20vision.pdf.

26. https://krusevac.ls.gov.rs/wp-content/uploads/2020/09/poum_krusevac.pdf.
27. <https://jegkjorergront.no/Kampanje/Sporsmal-og-svar>.
28. https://ec.europa.eu/environment/europeangreencapital/wp-content/uploads/2011/04/MDR0763Rp00013_Good-Practice_Final2.pdf.
29. https://nws.euocities.eu/MediaShell/media/March15_Cities%20in%20action_Auld%20but%20not%20Reekie_Edinburgh.pdf.
30. https://nws.euocities.eu/MediaShell/media/Sep_Cities%20in%20action_Sustainable%20buildings_Warsaw.pdf
31. <https://www.urbangreenbluegrids.com/projects/hammarby-sjostad-stockholm-sweden/>.
32. <https://www.beograduzivo.rs/info/saobracaj/da-li-znate-gde-su-u-beogradu-pametni-semafori-i-kako-se-aktiviraju-njihovi-senzori/>.
33. <https://nws.euocities.eu/MediaShell/media/Cities%20in%20action-%20zoom%20in%20on%20your%20roof.pdf.pdf>.
34. https://nws.euocities.eu/MediaShell/media/353-green-web_final.pdf.
35. Connecta VLCi: 194 розумні будівлі та муніципальні об'єкти (valencia.es)
36. Зелені ініціативи на місцевому рівні: Найкращі практики з України – Новини та події (coe.int)
37. Зелена економіка | ЮНЕП – Програма ООН з довкілля.
38. <https://www.environment.brussels/state-environment/report-2011-2014/environment-sustainable-city/focus-alliance-emploi-environnement>.
39. http://www.cajetina.org.rs/sr/vest/predstavljen_lokalni_plan_za_upravljanjem_otpadom.
40. <http://kjpzlatibor.rs/wp-content/uploads/2019/06/Cajetina-brosura-SKGO.pdf>.
41. <https://www.cittaslow.org/>.
42. https://nws.euocities.eu/MediaShell/media/353-green-web_final.pdf.
43. https://ec.europa.eu/environment/europeangreencapital/wp-content/uploads/2012/07/Section-4-Nature-and-biodiversity_Copenhagen.pdf.
44. www.euocities.eu | Звіт асоціації «ЄВРОСІТІЗ» про ЦСР.
45. Schritt-fuer-Schritt-Zur-fairen-oeffentlichen-Beschaffung.pdf (femnet.de).
46. ЦСР в Бонні. | Федеральне місто Бонн.
47. <https://www.strasbourg.eu/education-environnement>.
48. <https://euocities.eu/stories/reduce-reuse-and-recycle-to-build/>.
49. <https://sustainable-procurement.org/big-buyers/>.
50. https://www.c40knowledgehub.org/s/article/How-Oslo-is-driving-a-transition-to-clean-construction?language=en_US.
51. <https://nws.euocities.eu/MediaShell/media/Malmo%20construction%20dialogue.pdf>.
52. Місцеві кращі практики Італії, Система оцінки клімату.
53. https://webgate.ec.europa.eu/greencitytool/resources/docs/best_practices/Oslo_Climate_Budget_A01.pdf.
54. [https://www.thelancet.com/pdfs/journals/lanplh/PIIS2542-5196\(21\)00009-7.pdf](https://www.thelancet.com/pdfs/journals/lanplh/PIIS2542-5196(21)00009-7.pdf).
55. <https://www.energiestadt.ch/fr/page-daccueil-2.html>.
56. <https://www.energiestadt.ch/fr/cites-de-lenergie-membres-29.html>.
57. <https://nws.euocities.eu/MediaShell/media/Amaroussion%20SEAP%20Committee.pdf>.
58. https://nws.euocities.eu/MediaShell/media/CoM_CS_Gdynia_final.pdf. https://nws.euocities.eu/MediaShell/media/Burgas_public%20transport%20vision.pdf.

Як зробити права людини відчутною реальністю, максимально наближеною до громадян? Це мета Конгресу місцевих і регіональних влад Ради Європи, який зобов'язується просувати права людини серед місцевих і регіональних виборних представників, зокрема під час візитів, які він здійснює в рамках моніторингу застосування Європейської хартії місцевого самоврядування – міжнародного договору, ратифікованого 46 державами-членами Ради Європи.

Серія Посібників з прав людини є частиною цього процесу підвищення обізнаності на місцевому та регіональному рівнях. Це практичний інструмент для місцевих і регіональних виборних посадових осіб і персоналу адміністрацій, який представляє приклади ініціатив, розроблених місцевими та регіональними органами влади, а також контактну інформацію для кожного з них.

Третій том Посібника з прав людини присвячений довкіллю та сталому розвитку, оскільки безпечне та здорове довкілля є передумовою для здійснення будь-яких прав, особливо в умовах викликів, пов'язаних зі зміною клімату. У ньому представлена міжнародна нормативно-правова база у сфері захисту прав людини та довкілля, пояснюється, як місцеві органи влади сприяють досягненню Цілей сталого розвитку ООН (ЦСР), і охоплюються основні виклики, які існують у цьому відношенні. У цьому виданні розглядаються питання транспорту, житла, сталої економіки, освіти, державних закупівель і місцевих стратегій у сфері сталого розвитку.

Перший том серії присвячений праву на недискримінацію щодо біженців, шукачів притулку, мігрантів, внутрішньо переміщених осіб, ромів і мандрівників, а також ЛГБТ-осіб. Другий том присвячений соціальним правам: освіта, праця, житло, здоров'я, соціальне забезпечення та інтеграція.

Посібники з прав людини можна безкоштовно завантажити з вебсайту Конгресу.

www.coe.int/congress-human-rights/fr
congress.monitoring@coe.int

PREMS 12/26/22

УКР

www.coe.int

Рада Європи – це провідна правозахисна організація континенту. До її складу входять 46 держав-членів, включаючи всіх членів Європейського Союзу. Конгрес місцевих і регіональних влад – це інституція Ради Європи, яка відповідає за зміцнення місцевої та регіональної демократії в 46 державах-членах. Він складається з двох палат (Палати місцевих органів влади та Палати регіонів) і трьох комітетів і об'єднує 612 обраних посадовців, які представляють понад 130 000 місцевих і регіональних органів влади.

The Congress

Le Congrès

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE